

מפתחות

יבכות. במנהג שהביא המ"א לעשות שברים פחות מג' יבכות. בהא דאין מרבים בשברים כמו בתרועה.

ט. בקו' תו' ר"ה ל"ג ב' מ"ט בעינן ב' תקיעות בין סדר לסדר. כשהתקע מכזין לתקיעה שלפניו אם יכול השומע לצאת בלאחריו. בדברי המשנ"ב שמועיל להתנות שתעלה התקיעה האחת לסדר הנכון.

י. בהא דחיישנן לספיקי דר' אבהו אם היינו מדינא.

יא. בשו"ע בדין תקע תר"ת בנשימה אחת.

יב. בשו"ע ס"ו בהאריך בתקיעה של תשר"ת גם לשם תש"ת שאחריו.

יג. שמע מקצת תקיעה אם יצא ובשברים ותרועה כה"ג. בדין שמע ט' תקיעות בט' שעות ביום.

יד. קול שאינו מועיל בשום מקום אינו הפסק. בדעת הרא"ש בקול שאינו פוסל. עוד בשיעור קול שחשיב הפסק. בדין מתעסק. בדין הפסק בתקיעות שאחר התפילה.

טו. דינים העולים. בדיני הפסק. בדיני התקיעה. בדיני השברים. בדיני התרועה. במנהג למעשה בהפסק בין שברים לתרועה.

ל"ג ב' והתניא שיעור תקיעה כו' בבאור שנויא דאביי לפי הראב"ד והרשב"א. - בפירוש"י.

- מ"ט כלל תנא במתני' תרועות וכולהו בבי. - בפלוגתא הרשב"א והראשונים אם בתשר"ת צריך להאריך בתקיעה יותר. - באורך השברים. - בפלוגתא המשנ"ב וחזו"א בשיעור כדי נשימה. - בשמע מקצת תקיעה בפסוק ומקצתה בחיוב, ובשברים תרועה כה"ג. - בלא שמעו קול אחד בתרועה. - בפלוגתא הראשונים מהו החילוק בין שברים לתרועה.

א. ל"ג ב' מתני' שיעור תקיעה כו' ביאור לישנא דמתני', ומ"ט כלל כוללו תקיעות ותרועות כאחד. אם שיעור תקיעה כתרועה הוא כולל הפסק שבין התרועות. שם שיעור תרועה כשלש יבכות. בפירוש יבכה. מקור שיטת ריב"א וריב"מ. שם והתניא שיעור תקיעה כתרועה, בפירוש מתני' וברייתא למסקנא. שם ומתרגמין יום יבבא, אם תרועה דקרא היינו יבבא. שם מ"ס גנוחי גנח, בבאור פלוגתייהו בקרא דאם סיסרא.

ב. ל"ד א' מתקיף לה רב עזירא וכו', מ"ט לא הקשה גם קו' רבינא. אם עצם עשיית הש"ת כאחת חשיב הפסק. אם אחר שיצאו המצוה בדיעבד שייך להדר בצורת המצוה. בדברי התוספתא שהביא הרמב"ן בתקע והריע וחזר והריע ותקע. בפירוש הראשונים דקו' הגמ' וקא מפסיק היינו רק לר' יהודה. שם להדר עביר תר"ת, בטעמא דעבדינן תש"ת תחילה.

ג. שם אלא ר' אבהו מאי אתקין וכו', אם ר' אבהו חידש הדבר. בפ"י רה"ג שהביאו הראשונים.

ד. אם לר' יהודה צריך להפסיק בין תקיעה לתרועה.

ה. חולין כ"ו ב' תוקע ומריע מתוך תקיעה, אם יש ראי' מכאן להפסק פחות מכדי נשימה.

ו. בדין הפסק בין שברים ותרועה דתשר"ת. בראיית הראשונים בדעת הרמב"ם סוכר דשברים ותרועה בב' נשימות. לענין הלכה. בדברי התה"ד סי' קמ"ב. בדין הפסק בין תרועה לתרועה.

ז. בראיית הטור שאין לעשות שברים ותרועה בנשימה אחת. הערות בדברי האחרונים בענין שיעור הפסק. המנהג למעשה בזה.

ח. בפ"י דברי הריטב"א בחילוק שבין תקיעה לשבר. בדברי התה"ד באורך השברים. בדברי המ"מ בשם הרמב"ן והרשב"א דשיעור שברים כג' יבכות. בדעת ר"ה"פ דאין להאריך בשברים כשיעור ג'

בדיני שופר

ל"ג ב' מתני' שיעור תקיעה בו' ביאור לישנא דמתני', ומ"ט כלל כוללו תקיעות ותרועות כאחד

א. ר"ה ל"ג ב' מתני' שיעור תקיעה כשלש תרועות, בגמ' מפרש דר"ל כתרועה אחת, אלא דחשיב תקיעות דכולהו בבי ותרועות דכולהו בבי, והא דלא קאמר שיעור התקיעות היינו משום דאיכא שש תקיעות, ושיעור הלשון הוא כמו שיעור התקיעות כשיעור התרועות שלאחריהם, ויש להבין לאיזה צורך שנה התנא תקיעות ותרועות דכולהו בבי יחד, ולשיטת רה"ג דלכו"ע גם שברים כשרים לתרועה, י"ל דאתא לאשמועינן ששיעור התקיעה כתרועה שלאחרי', ואם עשה שברים צריך להאריך יותר, ואם ה' שונה שיעור תקיעה כתרועה ה' מתפרש שזהו שיעור התקיעה, ואין לזה ענין עם התרועה שלאחרי', אבל השתא מתפרש ששיעור התקיעה הוא ביחס לתרועה, ונפ"מ דהיכא דליכא אלא תקיעה יתכן שיהא שיעור אחר, מיהו אפשר דנילף מהכא], וכן נראה דהא דשיעור תקיעה כתרועה מלשון והעברת שופר תרועה ילפינן לה, דמשמע להעביר שופר תקיעה ושופר תרועה, ומשמע שזה כזה, ולכך אם עשה התרועה בשברים צריך להאריך בתקיעה, (וכן בתשר"ת כמ"ש תו'), ולפירושו ניחא נמי כשלש יבבות דתני, כיון שכשר גם שברים], מיהו פשטות הגמ' דקאמר בהא ודאי פליגי, משמע דלתנא דידן דוקא כשלש יבבות, אלא שרה"ג כ' דלאו פלוגתא קאמר.

ואפשר דאתא לאשמועינן שאם מאריך בתרועה יותר מן השיעור, א"צ להאריך כנגד זה בתקיעה שלפני' ושלאחרי', דה' מקום לומר כיון ששיעור תקיעה כתרועה ענינו מפני שהתקיעה מתייחסת לתרועה

ועוברת לפני' ולאחרי' ותרועהו חד סידרא נינהו, א"כ ה"נ יש להצריך שתהא התקיעה כמו שהיא התרועה עכשיו, ולא רק כשיעור הראוי לתרועה, להכי נקט כולוהו בבי כחדא, לאשמועינן דבתר השיעור אזלינן, וה"ק התקיעות הם כמו שראוי להיות שלש התרועות, דכיון שאינו מתייחס לתרועה הסמוכה, שוב לא נטעה להצריך שיעור תקיעה כתרועה שאחרי', [ויתכן נמי שהי' מקום לקרוא כתרועה בפת"ח כמו כהתרועה, ולא כתרועה בשו"א], (ובדרשת הרמב"ן כ' וצריך כל אחד לשעורי תקיעה כתרועה דנפשי', ופשוט שכונתו כדמסיים וכשתוקע תשר"ת צריך להאריך בתקיעות שבו כדי ג' שברים וג' יבבות שהיא תרועה שבו, אבל אין כונתו כל אחד כתרועה שיעשה הוא עצמו), - עיקר הדברים דשיעור התקיעה כתרועה, הוא מפני היחס לתרועה, מוכח במתני', מדלא קתני שיעור תקיעה כשלש יבבות, ואפשר דמהא גופא שביאר התנא ששיעור התקיעה הוא מפני היחס לתרועה מזה ממילא מובן דר"ל ככולהו בבי, שהרי אין סברא להצריך שיהא התקיעה כג' תרועות, [משא"כ אם זהו שיעור התקיעה בלא יחס לתרועה כלל].

אם שיעור תקיעה כתרועה הוא כולל ההפסק שבין התרועות

והנה שיעור תקיעה הוא כשיעור תרועה עם ההפסק שבין תרועה לתרועה, ולא סגי בקול ארוך כשלש יבבות יחד, דהכי משמע הענין שהתקיעה היא כשיעור שנמשכת התרועה, ולפ"ז הו"ל למיתני כשיעור תרועה, ויתכן ששנה כשלש ג"כ מה"ט דכשלש מתפרש יותר כשיעור, וכמ"כ לעיל, ועי' בסמוך, שו"ר בטור סי' תק"צ כ' דלדעת בעה"ע שהחילוק בין השברים לתרועה הוא

כדאמרי אינשי, אע"פ דבקרא חדא יבבא מתרגמינן], אבל אין סברא לומר שקורין יבבה לקול כל שהוא, ואינו ענין ליללה ויבבה, מיהו לתנא דברייתא ע"כ נשתבשו בלשון והחליפו מגנוחי לילולי, (ועדיין הכל מענין אחד), ועי' בגלהש"ס, ועי' להלן, שו"ר ברמב"ן עיי"ש.

ונראה דשיעור שלש מסברא קים לן דכל פחות מג', אין ע"ז שם גנוחי וילולי, וממילא ה"ה בתשר"ת דפחות מג' גניחות וג' יללות לאו גנוחי וילולי הוא, [ובלא"ה נמי מובן שב' שברים עם יבבה אחת לאו כלום הוא].

מקור שיטת ריב"א וריב"מ

שיטת ריב"א וריב"מ נראה דחידשו כן משום דקשיא להו לפרש לשון יבבה על קול קצר, ולכך פירשוהו שהוא ענין יללה כבקרא, וממילא מסברא קים לן דשיעורה ג', מיהו צ"ע מנ"ל לחז"ל דבשברים שיעורן ג' וביבבות ט', ונראה דבאמת אין שיעור ט' אלא ג', אלא דקים לן שכל ג' קולות זוהי תמונת יבבה אחת, ואפשר דלפירושם יבבה דקרא היינו אחת בין למ"ד שברים בין למ"ד יבבות, ומסברא קים לן דבעינן ג' תרועות, וביבבות היינו ג' פעמים ג', [ניתכן שמדרבנן אמרו ג' ככל לשון חכמים], ולמש"כ לעיל ל"ק מלשון יבבה, ואם אך זהו המקור לדבריהם [ועי' לק' שהוזכר בגמ' לשון ג' רק בשברים] יש לנקוט כדברי הירושלמי ורוב הפוסקים, ולא להמציא שיעור ט', (וגם לפ"ז ענין היבבה סתום שלא פירשו התנא), - ולפירושם ניחא לשון דכשלש יבבות, דאין נאות לומר שהתרועה היא שלש יבבות כיון שיבבות זה מושג בפ"ע, ולא קולות התרועה, מיהו אכתי משברים קשה.

שם והתניא שיעור תקיעה כתרועה, בפירוש מתני' וברייתא למסקנא

שם גמ' והתניא שיעור תקיעה כתרועה, פי' תקיעה אחת, והלשון משמע דלמסקנא משהו אביי מתני' עם הברייתא, אבל ל"מ כלל

רק בהפסק שביניהם א"צ להאריך בכל תש"ת יותר משל תר"ת, וזה קשה למש"כ דגם כנגד ההפסק צריך להאריך בתקיעה, ונראה כונתו שאין ההארכה ניכרת כ"כ בשיעור הזה, אבל מעט צריך להאריך יותר בתש"ת, וצ"ע.

שם שיעור תרועה כשלש יבבות

שם שיעור תרועה כשלש יבבות, אפשר דלהכי נקט כשלש, דבעינן סמוכין זל"ז כמו שמייבבין, וה"ק שלש כיבבה, וכן בברייתא מתפרש ששברים הוא ענין ידוע והיינו גנוחי, וקאמר דבעינן סמוכין כגנוחי, ועוד דכיון ששנה שיעור תקיעה כתרועה, והיינו עם ההפסק שביניהם, להכי מסיים דשיעור תרועה שאמרנו, היינו כשלש יבבות, שזה כולל גם ההפסק שביניהם, [והר"ן תירץ דר"ל דכשלש יבבות שבפה, וכן בשברים דברייתא, ומבואר מזה דשברים הוא ענין ידוע לכוונת גנוחי, דאם שברים פירושו תקיעה שבורה אין שייך בזה שברים שבפה, וגם אין לפרש דהיינו יבבות שבורות (עפר"ח), שהרי לא הוזכר יבבות בברייתא, ואפשר שזה מלשון גונח על שברו, וצע"ע], ולפי' רה"ג ניחא כמש"כ לעיל, ועי' להלן לפי' ריב"א וריב"מ.

ובעיקר הקו' אפשר דכיון שלשון המשנה מתפרש שהתרועה זה דבר ידוע, ולא בא להשמיענו אלא שיעורה בכמה, וא"כ הו"ל למיתני שיעור תרועה שלש ותו לא, ולכך כשרצה התנא להשמיענו גם ענין התרועה מהי, הוצרך לשנות בלשון זו שמתפרש שהכל מכלל השיעור גם לשון יבבות, להכי קתני כשלש וכן בברייתא.

בפירוש יבבה

נראה דיבבה אין פירושה קול כל שהוא, אלא יבבה היינו יללה, ונוהגים לקרוא יבבה לקול אחד בלשון מושאל, וכונת הענין כמו שלש קולות של יבבה, ולפ"ז לתנא דמתני' יבבה דאמרי אינשי היינו יבבה דקרא, ולא חשש להזכיר ע"ז לשון שלש יבבות

להרים קול, ואין העם מכירים קול תרועת השמחה לקול בכי העם וגו', וכן בזמירות נריע לו, היטיבו נגן בתרועה, בצלצלי תרועה, וכן יש תרועת מלחמה, [מיהו בתרגום תרגם בכמה מקומות יבבא גם ע"ז וע"ע], וכן ותרועת מלך בו, [עי' ת"י ורמב"ן, ובת"א רש"י], ובפשוטו משמע שענין התרועה הוא הרמת קול בפה או בשופר וחצוצרות, (ואולי גם רעמים מאותו שרש), ובדרך כלל כשרוצים להגביה הקול, בין לשמחה, בין לאבל, בין להפחיד האויב, משמיעים קולות צוחה הדומים לתרועה ושברים, אלא שיש היכר בין השמחה והיבבה, בנגון, והיינו דקאמר דהכא מפרשינן לקרא דתרועת יבבה קאמר, שיעלה זכרונכם לפני בשופר שצועקים ומיבבים לפניו ית', ונראה דלכך פי' רה"ג שתרועה כוללת כל הקולות, כיון שבכלל תרועה גם קול שמחה, וא"כ מסתבר שגם שאר קולות של יבבה בכלל, מיהו קשה מענין תרועת המסעות דג"כ מתרגמינן יבבא, ובפשוטו שם הענין כתרועת מלך בו, וצריך ישוב.

שם מ"ס גנוחי גנח, בבאור פלוגתיהו בקרא דאם סיסרא

שם מר סבר גנוחי גנח, נראה טעמו מפני שאין דרך לילל מספק, כדמסיים אף היא תשיב אמריה לה, ועוד דהו"ל לקרא להזכיר הגנוחי שהרי לא התחילה ביללה כדאמרי' לק' סתמא דמילתא ברישא גנח והדר לילל, ותנא דמתני' סבר דסתם יבבה על היללה נאמרת וכדאמרי אינשי [דזה לכו"ע בלשון בנ"א וכמש"כ לעיל], ועוד שהגנוחי אין משמיעים קול כ"כ שתקרא תרועה, משא"כ ביללה, והפסוק מספר שכ"כ בושש רכבו עד שיבבה, - (ועי' תו' [בשם ירו' כ"ה בפר"ח שלהי מסכתין] כנגד מאה פעיות שפעתה אמו של סיסרא, משמע שהיתה מכוונת בסודות של יבבה דזכרון תרועה).

שמשנה גם פי' הברייתא דתקיעה היינו תרי תקיעות דלפני' ואחרי', כפי' הרמב"ם, וגם אין סברא לאפוקי גם מתני' וגם הברייתא מפשוטן.

והנה למסקנא דלקמן פליגי אף בשיעור התקיעה כיון דפליגי בשיעור התרועה, ומ"מ לא ניחא לי' לאביי לפרושי מתני' כפשוטה, כיון דמ"מ שוים הם בזה בשיעור התקיעה כתרועה דקרא, וזהו עיקר הדין השנוי בשיעור תקיעה, ועוד פשיטא לי' מסברא כיון ששיעור התקיעה מן התרועה למדנו, [וכמשנ"ת לעיל] אין סברא לומר כשלש תרועות, וע"כ דמכח מתני' לחודה יש לפרש דכולהו בבי, ודברי הראב"ד שהביא הר"ן מחודשים מאד בפשטא דתלמודא, שאביי אמר דבריו בלשון מוחלט ולא משמע כלל שחזר בו, ועוד כיון שאין הדבר ברור בשיעור שבר הוא כשלש יבבות, ודאי דהו"ל לתלמודא לפרושי דהשתא ניחא מתני' כפשוטה, ועוד דכיון שאין שיעור תקיעה במכוון כתרועה אלא שאירע ששניהם שוים, לא הו"ל לתנאי דמתני' ודבריייתא למיתלי' בתרועה, וביותר הדבר קשה בברייתא בשיעור השברים אינו מבורר כ"כ לתלות בהם שיעור התקיעה.

שם בהא ודאי פליגי, ולא בעי למימר לפי' ריב"א וריב"מ דכשלשה שברים זהו השיעור אבל לא צורת קולות התרועה, (או דבמתני' זהו השיעור והקולות הם שברים), דאין שום טעם שיתן התנא השיעור בשברים, בזמן שיכול ליתן השיעור בדיוק בג' יבבות (שהם ט' קולות), ועוד דהא בתרווייהו קתני לשון "כ" ג' וע"כ שאין כ"ף הדמיון מתפרש לשיעור דוקא.

שם ומתרגמינן יום יבבא, אם תרועה דקרא היינו יבבא

שם ומתרגמינן יום יבבא, נראה דלשון תרועה אין פירושו יבבא, שהרי מצינו תרועת שמחה בעזרא ג' ורבים בתרועה בשמחה

אם אחר שיצאו המצוה בדיעבד שייך להדר בצורת המצוה

מה שהזכירו הראשונים ז"ל לפרש דההפסק אינו פוסל בדיעבד, אלא כיון דלכתחלה אין ראוי לעשות כן, לא הו"ל לר' אבהו לתקן כן, צ"ב דמה שייך לעשות תר"ת ותש"ת אחר שכבר יצא בדיעבד בתשר"ת, (ואמאי לא ניחוש לשבות דתקיעה), ולשון הגמ' הוא דהדר עבד תר"ת, ואמנם זה ודאי מוכח מדבריהם שאין ההפסקה כאיסור הפסק, אלא קלקול בצורת הסדר שהפשוטה לפני' ולאחרי', [ולא דמי להפסק דשהה כדי לגמור], דבשמע בט' שעות לא אמרו שיחזור וישמע רצופין, ומבואר מזה דאחר שיצאו המצוה בדיעבד שייך להדר בצורת המצוה, ועי' בבית הלוי ח"ב סי' מ"ז ובמש"כ אאמור"ר (שליט"א) זללה"ה שבת ס"ח סק"א להוכיח כן מדברי הב"י בענין שתי נשימות עיי"ש, שו"ר בספר אאמור"ר (שליט"א) זללה"ה שכ' לדחות ד"ל כיון שעתידי לעשות תש"ת ותר"ת תו אין כונתו לצאת בתשר"ת אם האמת דבעי תש"ת או תר"ת, מיהו אכתי קשה למה תיקנו לעשות התשר"ת תחלה, טפי הוה עדיף לעשות תש"ת ותר"ת תחלה, [ועי' הטעם ברמב"ן בדרשה].

ולכאוי ה' נראה דאמנם בשמע בט' שעות אין פוסל הפסק, ודוקא הכא מפני שעושה השברים תרועה כאחת, ע"כ מתייחסת התקיעה לשברים תחלה, [א"נ כיון שהתקיעה סמוכה ולא חלקן בט' שעות, גרע טפי, שהרי בעושה התקיעה עם הש"ת בנשימה אחת ודאי מובן שהתקיעה מתייחסת לסמוכה לה, וה"נ בהפסק מועט כ"ז שהכל נראה סדר אחד, משא"כ בט' שעות שהסדר נקבע לפי כונת האדם].

ל"ד א' מתקיף לה רב עזירא וכו', מ"ט לא הקשה גם קו' רבינא

ב. ל"ד א' מתקיף לה רב עזירא כו' יש לדקדק אמאי לא פריך רב עזירא גם קושית רבינא, ואולי הוה סבר שר"א לא נסתפק בגנוחי לחוד, אלא אם יש לעשות היבבה מתחלתה דהיינו מהגניחה, או להתחיל ביללה, (וכן באימ' דסיסרא יש לפרש שהכל בכלל), אבל פשיטא לי' שגם היללה בכלל, וכדאמרי אינשי, [ולכך נמי ל"ק לי' תרועה למה לי כדפריך בסמוך], והיינו שלא הי' חושש לעשות כתנא דברייתא להפקיע לגמרי סברא דמתני', (ואולי הי' סובר שגם במתני' מתפרש ששיעור היבבות ג' אבל גם שברים בעינן), א"נ י"ל דסבר שבתקיעה שלאחרי' אין לחוש להפסק, דענין ההפסק נראה שהוא מפני שהתקיעה מתייחסת לשברים שהם ראשונים, אבל בסוף שכבר התחיל הסדר של תקיעה לפני השברים, מתייחסת גם התקיעה האחרונה להשלים הסדר, ולא מייחסים אותה לתרועה שלא היתה תקיעה לפני', שו"ר בספר אאמור"ר (שליט"א) זללה"ה יישובים אחרים בזה, [או"ח סי' כ"ג].

אם עצם עשיית הש"ת כאחת חשיב הפסק

שם וקא מפסיק שלשה שברים כו' משמע שעצם עשיית הש"ת כאחת, אינה מגרעת בצורת התרועה או השברים, ולפ"ז אם בתקיעה שלאחרי' מסיים בשבר או בתרועה לית לן בה, וכן אם התחיל תקיעה שלפני' בשברים או בתרועה, וכ"מ בירו' בדין תקע והריע ותקע בנפיחה אחת, וכ"ה אליבא דר' יהודה, [מיהו עי' לק' סק"ו בשם התה"ד], ולפי"ז יכולים שנים לצאת מש"ת זה שברים וזה תרועה, דכיון שהשומע אינו מכוין לשמוע לא הוי הפסק (או כשאינו שומע).

בדברי התוספתא שהביא הרמב"ן בתקע והריע וחזר והריע ותקע

הרמב"ן הביא תוספתא בתקע והריע וחזר והריע ותקע אין בידו אלא אחת, ופירש לה משום הפסק, ולכא' נראה דאפי' נימא דבתרועה שהיא ממין החיוב פוסל הפסק, אכתי אין רא' ששברים אם הם פסולים לתרועה ג"כ מפסיקים, דלאו מינה לא מחריב בה, (אמנם יש גם סברא לאידך גיסא דתרועה בתרועה לא מפסקא), והראשונים ז"ל הוסיפו בזה לשון לשם מצוה, דכיון שמתכוין שלצד שזה מצוה שתתייחס התקיעה לשברים הוי הפסק, וצ"ב הרי האמת הוא שאם לא זוהי התרועה אינו מכוין בה לשם מצוה, [ולשיטת רה"ג הוה ניהא], ונראה דכונתם לאפוקי מתעסק שזה אינו מקלקל הסדר אע"פ שהשמיע קולות אחרים באמצע, שו"ר בספר אאמור"ר (שליט"א) זללה"ה שכ' לחלק דקולות ששייכים למצוה מפסיקים אפי' מתעסק, ורק שברים בתר"ת או תרועה בתש"ת כיון שאין זה קול שופר בזה לא פוסל מתעסק, ועיי"ש שכ' בשם דרשת הרמב"ן, דגם מתעסק פוסל ועי' לק' ס"ק י"ד.

מדברי התוספתא מבואר שאע"פ שנתכוין לתקיעה שלאחרי' מהניא לפני', דכונת התקיעה היא לשם תקיעה וא"צ לכיון הסדר, ולפ"ז ה"ה ששנים יכולים לצאת בתקיעה אחת זה לפני' וזה לאחרי', שו"ר שכ"ה בשו"ע סי' תקפ"ח ס"ד, וכ"מ בתו' ל"ג ב' בסוה"ד דיצא עיי"ש, [ואף לגרסת הרשב"א בתוספתא משמע שאין בידו אלא אחת, ולא מסיימי דדוקא הסדר הראשון], מיהו יש להסתפק למ"ש תו' שלא רצו לתקן כן, אם ה"ה דלכתחלה צריך לחזור, ואז לפעמים יצטרך לחזור על כל הסדר, וצ"ע בפוסקים.

בפירוש הראשונים דקו' הגמ' וקא מפסיק היינו רק לר' יהודה

עוד תירצו הראשונים ז"ל דהא דפריך וקא מפסיק כו' היינו אליבא דר"י דאין בין תקיעה לתרועה ולא כלום, ולפ"ז צ"ל דאף בשתיקה אין להפסיק, ול"מ כן, וגם הלשון בין תרועה לתקיעה לא משמע אליבא דר"י, דלדידי' הו"ל למימר וקא מפסיק בתוך המצוה בקול אחר, ולא בין תקיעה לתרועה, דלדידי' הו"ל כמו מפסיק באמצע התקיעה או התרועה, [ועוד דמדפריך רב עזירא רק מהפסק דלפני' משמע דלאחרי' ניהא לי', וזה לא יתכן אליבא דר"י, מיהו עמש"כ לעיל בזה], וכבר דחה הרמב"ן פי' זה, אבל קשה לדברי הראשונים ז"ל שפסקו דלרבנן אין פוסל הפסק אפי' של קול אחר, א"כ הו"ל למימר להלכה שאין להפסיק אפי' בשתיקה, ואפשר שכונתם לומר כיון דרב אבהו מכניף כולו מנהגי לא הי' לו לקבוע מנהג המחייב לעשות דלא כר"י, אבל אם מפסיקין בשתיקה זה אינו ניכר לשינוי מנהג, שו"ר באו"ז הביא בשם ר"ח שמי שיכול יעשה תקיעה תרועה תקיעה בנשימה אחת כר' יהודה, וסיים מיהו רש"י פי' התם כדי נשימה מפסיק.

לשון שלשה שברים שהוזכר בד' אבהו, נראה דהוא מפני שבשברים הי' מקום לטעות דסגי בחד דהיינו גניחה אחת ואח"כ יללה, אבל בתרועה הדבר פשוט שפחות מג' אין ע"ז שם יללה, ועי' לעיל סק"א מש"כ לפי' ריב"א וריב"ר, שו"ר כב"י בשם הרוקח עיי"ש.

שם דהדר עביד תר"ה, בטעמא דעבדינן תש"ת תחילה

שם דהדר עביד תר"ת, אין לדקדק מזה שתרת"קודם לתש"ת דמפני שקו' זו הק' תחלה משני הכי, אבל לענין לעשות תש"ת

שו"ר בדרשת הרמב"ן ז"ל ואע"פ שאין דרך האמוראין בתלמוד לחלוק על התנאין חשש ר"א כיון שאין להם קבלה בתרועה אלא שהיא יבבא כדרך שהנשים מיבבות דילמא גנח ויליל הוא שהרבה עושות כך, ורצה להוציאנו מכל ספק כו' עכ"ל, [ביאור הדברים שאמנם כחולק הוא על תנאי דמתני' ודברייטא, וזה מפני ששניהם מודים שהקבלה בזה היא יבבא, ונמצא שאינו חולק על קבלתם], ועמש"כ סוף סק"ב בשם הרמב"ן, ואפשר שזהו לשון אתקין בקסרי, שבמקומו הנהיג כך אבל לא הי' בכחו לקבוע כן הלכה נגד סתם מתני'.

בפי' רה"ג שהביאו הראשונים

הראשונים ז"ל העתיקו דברי רה"ג, אבל לשון הגמ' דפריך בפשיטות והא קא מפסיק כו', משמע דאעיקר הדין פריך, וכן הא דקאמר ואלא ר"א מאי אתקין כו' מספקא לי' כו' לא משמע שהי' מנהג לתשר"ת, ועוד מאי פריך ליעבד נמי איפכא דילמא לא הי' מנהג כזה, ועוד דא"כ מה ראו להזכיר טפי התשר"ת כיון שעיקר תקנתו לכנופי מנהגי הול"ל תשר"ת תש"ת תר"ת, וכן הא דקאמר בהא ודאי פליגי דוחק לומר דלא פליגי, [כמ"ש רה"ג], ואפשר דבאמת לא הי' מנהג לתשר"ת אלא דכיון שהכל כשר סבר ר"א שראוי לעשות כל היבבה בשלימותה, ומעיקרא ס"ד שעשה התשר"ת לחודי' דלהוי' מילתא דשויה לתרווייהו, וע"ז פריך שהנוהגים תר"ת לא יניחו מנהגם להפסיק לכתחלה בשברים, [וסבר ר"ע שהנוהגים בשברים לא יקפידו על המשך היללה], ולבסוף מסיק שר"א הוסיף עוד מנהג ולא לעקור הקודמים בא, ולפ"ז אמנם ר"א לא לכנופי מנהגי אתא אלא לאוסופי, אלא שאין כאן נדון בעיקר הדין כי אם במנהגא, ובוזה מיושב לשון אתקין בקסרי, ועפר"ח הנדמ"ח וצ"ב ביישוב לשונו.

תחלה, שפיר יש לדקדק מלשון דהדר עבד, (מיהו בסמוך אמרי' הא עבדי', אלא שאין זו ראי'), והא דעבדינן תש"ת תחלה, היינו מפני שזהו סדר התשר"ת, ולשיטת רה"ג שהכל כשר ודאי שיש לעשות הגנוחי תחלה, (והי' ראוי לעשות תש"ת תשר"ת תר"ת אלא שאין מחלקים באמצע), וכן מה שאנו אומרים ביה"ר המלאכים העולים מתשר"ת ותש"ת ותר"ת הוא לכאור' ע"פ פי' רה"ג, [מיהו אפשר כיון שנתקנו בגמ' כבר נבראו מלאכים לזה].

שו"ר בדרשת הרמב"ן שכ' דהעיקר הוא תר"ת דהלכתא כסתם מתני' ולא כברייתא וכ"ש לא כר' אבהו, ולכן הקדימו (שם איירי בסדר ברכות) תשר"ת לתש"ת ותש"ת לתר"ת שאם עשינו תחלה תר"ת כמתני' לא הי' נאה לפסלו ולפיכך עשו דר"א תחלה, ולא רצו לסמוך עליו, וחזרו ועשו כברייתא ולא סמכו גם עלי', עד שעשו כמשנתנו, עכ"ד.

שם אל"א ר' אבהו מאי אתקין וכו', אם ר' אבהו חידש הדבר

ג. שם אלא ר"א מאי אתקין כו' מספק"ל כו' יש להבין מה ראה ר"א להסתפק בדבר שלא נסתפקו בו התנאים, וקצת משמע דקודם ר"א ג"כ החמירו בתש"ת ותר"ת ואיהו אתקין רק תשר"ת, ואפשר שהיתה זו הכרעת תנאים לעשות שניהם מספק, ונסתפק ר"א שמא כונת הכרעתם היתה מפני ששניהם אמת בכונת יבבה, ולא מספק הלכתא כמאן, וא"כ י"ל דבעינן תרווייהו, ואפשר שבאמת הי' תנא שהצריך גם תשר"ת, וכיון שהי' יחיד לא חשו לדבריו, ור"א התקין במקומו לחוש לדברי היחיד, וכ"ה לשון אתקין בקסרי שאין זה עיקר הדין להחמיר כ"כ, ואפשר דמש"ה פריך והא קא מפסיק כו' שאין ראוי לעשות חומרא אף כשזה פוגע רק בלכתחלה של העיקר הדין, - ואף לפי' רה"ג צ"ל שהיו מנהגים גם לעשות תשר"ת.

נשימות לא מיקרי הפסק, וזה כמש"כ בפרש"י, וכן בריטב"א סוכה שם כ' דאין להפסיק אפי' כדי נשימה לר"י, וכ"כ הרמב"ן והר"ן בר"ה, ולהשוות דברי התו' להדרי ה' אפשר לומר דפחות מכדי נשימה צריך להפסיק, אבל יותר מכדי נשימה פסול, אבל האמת אין נראה כן, ולדעת תו' בערכין אין להפסיק כלל, אלא שי"ל דפחות מכדי נשימה אכתי כלא הפסיק דמי.

חולין כ"ו ב' תוקע ומריע מתוך תקיעה, אם יש ראי' מכאן להפסק פחות מכדי נשימה

ה. חולין כ"ו ב' תוקע ומריע ומתוך תקיעה, מבואר שיש לזה מעלת תרועה, וכדאמר בירו' שתקע והריע ותקע בנפיחה אחת יצא, דשינוי הקול משוי לי' כתרועה, וביאור הענין כמש"פ רש"י ותו' שבת ל"ה ב' דהא דאמרי' שש תקיעות היינו תר"ת ותר"ת [וכדאמר נמי ר"ה ל"ד ב' שמע ט' תקיעות בט' שעות] וביר"ט א"צ לחלק בין העם שבשדות לבעלי החנויות, ולכן תוקעין ומריעין כאחת או בנשימה אחת, אבל בין התרועה לתקיעה בתרייתא שפיר מפסיקין כדי שיתכוננו לתקיעה בתרייתא שאז כבר צריך לסלק ולהטמין ולהדליק את הנר, ור"א הצריך להפסיק פחות מכדי נשימה משום דלא ניחא לי' לחדש תרועה בצורה מחודשת, כדרב יהודה, וסגי בזה שיראו שהם סמוכים זל"ז בנשימה אחת, ונראה דאין ללמוד מכאן דאף בפחות מכדי נשימה פסול, היכא דבעינן להריע מתוך התקיעה, חדא משום דאיצטריך לפרש אליבא דרב אסי דלידי' צריך להפסיק דוקא, שלא לשנות מצורת התקיעה והתרועה בכל ע"ש, [מיהו גם לדידי' כשר בנפיחה אחת כיון דכשר כן בכל שבת, א"נ הכא גרע כיון שבכל שבת צריך להפסיק דוקא, ולא דמי לשופר של ר"ה], ועוד דשפיר יש לו לר"י לבאר שצריך להריע מתוך התקיעה, ולכתחלה יש להסמין ככל האפשר, אלא שאין פסול עד כדי נשימה, ואורבא יש לדקדק קצת דכל

לפ"י רה"ג מסתבר שאין להפסיק כלל בין השברים לתרועה דכיון שיוצא בשברים לחוד אין התרועה מתחברת עם השברים, והו"ל כהפסיק בקול אחר באמצע, משא"כ אם אינו יוצא בשברים לחוד בזה אמרי' שעצם הענין שזה חצי תרועה מחברם, מיהו אין זה מוכרע למ"ש דגנוחי וילולי לא עבדי בחדא נשימה.

אם לר' יהודה צריך להפסיק בין תקיעה לתרועה

ד. שם ותקעתם תרועה כו' הוי אומר תקיעה בפ"ע כו' בסוכה נ"ג ב' אמרי' דר"י סבר סימנא בעלמא הוא, ומבואר דלר"י לא אמרי' תקיעה בפ"ע, ועמהרש"א שם, ועי' רמב"ן ור"ן בשמעתין, וצ"ע בתו' סוכה נ"ד א' שכ' דגם לר"י צריך להפסיק בין תקיעה לתרועה מהאי קרא דתקיעה בפ"ע ותרועה בפ"ע, ולפרש"י בשמעתין לא שייכא כלל לענין הפסק שהרי הלימוד הוא שלא נימא היו תוקעים תרועה, [ולשון בפ"ע משמע כפי' הרמב"ן, וגם אין הלשון ותקעתם על תרועה והרעותם? בחצוצרות], אבל קשה שרש"י בסוכה נ"ג ב' פירש אין בין תקיעה לתרועה ולא כלום לא הי' מפסיק בינתיים אלא כדי נשימה, ונראה שאין כונת רש"י שצריך להפסיק ביניהם, אלא דס"ל שאם רוצה לנשום באמצע אין זה הפסק, וכנראה הטעם משום דס"ל דוחק לפרושי שעושה בנשימה אחת תשר"ת, [ועי' ירו' שהביאו הראשונים ז"ל].

מיהו בערכין פרש"י דולא כלום היינו בב"א סמוכות זו לזו, אלא דאף לפ"ז י"ל שכדי נשימה לא חשיב הפסק, [א"נ כונתו עד כדי נשימה], וכ"ה הלשון שם שלא ישהא ויפסיק כו' אלא בב"א סמוכות זל"ז, מיהו בתו' שם וכן בשטמ"ק בשם הרא"ש מבואר שאפי' כדי נשימה אין להפסיק, וכתב שם ויש שאין נזהרים בזה, ואפשר דמפרש ולא כלום שלא יפסיק בשהיה, אבל אם עשאן בשתי

ולכן אין זה נראה כהפסק בתרועה, אבל ודאי שגם בלא הפסק שפיר נראה כגנוחי וילולי, [וע"ז כ' הריטב"א דכיון שדרך לעשותן גם בנשימה אחת אין לחלק המצוה לשנים], וגם בסברא אין מאבד הצורה כשעושה אותם סמוכים, דע"כ אתה רואה שגנח ויילל, וכן דרך בנ"א שפעמים נושמים בין גניחה לגניחה והגניחה האחרונה שסמוכה ליללה עושים בנשימה אחת עם היללה, וע"כ שגניחה ויללה כאחת אין בזה חסרון, - בעיקר טעמי דר"ת יש לדון שהרי גם בין גניחה לגניחה דרך לנשום, והרי בזה ודאי מודה שאסור להפסיק, [וע"י בתשו' המאירי שהביא מנהגם להפסיק גם בין שבר לשבר], ואם נימא דכונתו בדוקא להפסיק, בזה שפיר יש לחלק שהגניחות מצויים גם בנשימה אחת, ולכן א"צ להפסיק, אבל בדברי ר"ת מבואר שאסור להפסיק בשברים.

באו"ז הביא דעת ר"ת ור"ב בר"י דמצוה מן המוכרח לעשות תקיעה ותרועה ותקיעה בנשימה אחת מי שיכול לעשות כן כהיא דפרק החליל כו' ומסיים מיהו רש"י פי' התם כדי נשימה מפסיק, ומבואר דדעת ר"ת אינה כפרש"י ומ"מ הכשיר הפסק בש"ת כיון שזוהי הצורה לא חשיב ל"י הפסק כלל, שגם ההפסקה מצורת התרועה היא.

בראיית הראשונים בדעת הרמב"ם סובר דשברים ותרועה בב' נשימות

מה שדקדקו הראשונים ז"ל בדעת הרמב"ם ועוד, דס"ל ש"ת בשתי נשימות ממה שהזכירו מנין ל' קולות, צ"ע דאטו אם ס"ל שיש לעשותן בנשימה אחת אין הגון לפרש מנין ל' כדי שיזכרו הענין יפה, והרי בתש"ת ותר"ת חשיב כל חד בפ"ע ושפיר ביארו שעושין ל' ממניי הקולות הללו, [וכן ר"ח והערוך הזכירו מאה פעיות שפעתה אמו של סיסרא, ומסתברא דכמו שהגנוחי דתש"ת וילולי דתר"ת נחשבים לשני קולות, כך גם

פחות מכדי נשימה כחד מעשה חשיב, דמדנקט שיעור נשימה משמע שזהו הקובע ליחשב מעשה אחד, וע"י להלן סק"ו.

בדין הפסק בין שברים ותרועה דתשר"ת

ו. בנדון שברים ותרועה דתשר"ת בפשוטו נראה דביותר מכדי נשימה לכו"ע פסול, כדחזינן בחולין כ"ו ב' דשתי נשימות כשני מעשים דמו, ואף דבפשוטו משמע התם דגם בדיוק כדי נשימה חשיב שתי נשימות שהרי לא התייחסו להפסק כי אם לתקיעה ולתרועה, וכשנושם בין התקיעה לתרועה דזה כדי נשימה ולא יותר, ממילא הו"ל התקיעה והתרועה בשתי נשימות, מ"מ אף אם באנו להכשיר הפסק בש"ת הינו משום דע"י הפסק כדי נשימה אין מאבד צורת הגונח ומיילל דנראה כנשם ביניהם והכל מעשה אחד, אבל יותר מכדי נשימה אין שייך להכשיר כלל, ועוד דא"כ מה גבול ניתן בדבר, ולומר דעד שתי נשימות שפיר דמי, אין לזה מקור, [נדשתי נשימות שבגמ' לא על ההפסק נאמרו, וגם קאמר נשימה אחת], וגם לא סברא, - שו"ר דיש לדון בעיקר שיעור נשימה אחת דחולין דאפשר שהכונה התם שיעור נשימה וזה מתפרש כמה זמן שבין נשימה לנשימה וזה כפל או יותר משיעור נשימה שכ' ר"ת בתשר"ת, שבתשר"ת הכונה רק נשימת אויר, ושיעור נשימה כולל גם הוצאת האויר, וראיתי כתוב (בראשית חכמה כנראה מקדמונים) שתתור"פ חלקי השעה הם כגד תתור"פ נשימות שעושה האדם בשעה וזה י"ח נשימות בדקה, ולפ"ז שיעור נשימה הוא כג' שניות, ואילו לפר"ת השיעור פחות מזה כיון שהנשימות הנ"ל כוללות הוצאת האויר.

ולאצריך בדוקא שיהא ביניהם כדי נשימה כדי שיראה כדרך שהאדם עושה, זה ג"כ לא מסתבר שהרי הריטב"א כ' שדרך בנ"א שלא להפסיק בנשימה בין גניחה ויללה, וע"כ דכונת ר"ת היא שדרך בנ"א גם להפסיק,

נשימה ודאי הפסק הוא, וצ"ע דלפ"ז ההפסק נשימה הוא גם חלק ממצות התרועה והי' בדין שיוזכר בגמ' ובפוסקים, (ועוד דאם הי' זה ממצות התרועה הי' בדין שגם מעט יותר מכדי נשימה כשר שאין לצמצם השיעור), וגם לשון ר"ת אינו לעיכובא כלל, דא"כ הול"ל יש ליהרר שיעשה בשתי נשימות.

ומי"ש בתה"ד שלא לעשות ש"ת בלא הפסק כלל ונסתייע מדברי רשי בחולין כ"ו ב', צ"ע כונתו שהרי לא הוזכר כאן בגמ' נשימה אחת, והראשונים שכתבו נשימה אחת לאפוקי ב' נשימות כתבו שאז פסול, אבל כונתם להריע מתוך השברים כמו לר"י תקיעה תרועה ותקיעה, ורק בההיא דחולין שר"י אמר להריע מתוך התקיעה פרש"י דר"א דאמר בנשימה אחת ר"ל עם הפסק מעט, דעלה קאי, לאפוקי ממ"ד בלא הפסק, אבל מ"ש בפוסקים נשימה אחת ר"ל להסמיכם ממש, ודעתם דכדי נשימה כשר אבל אין כונתם כלל שצריך להפסיק עד כדי נשימה, והדברים מבוארים בדברי הרמב"ן והריטב"א והר"ן, וכנראה שלא היו לפני התה"ד רק דברי הרא"ש, ופירש לשונו כפי אותו לשון בגמ', וצ"ע בב"י שהעתיק דבריו גם לפי דברי הרמב"ן, [ועי' לק' סק"ז].

מי"ש התה"ד שאם עושה ש"ת בנשימה אחת אין זה לא שברים ולא תרועה, צ"ע כונתו דהא מבואר בגמ' דרק משום הפסק פסול, אלא די"ל שלדעת ר"ת לא הקשו בגמ' כיון דאיירי בב' נשימות, אבל אכתי קשה מהיר' וכן מר' יהודה דמבואר שבנשימה אחת כשר, וה"ה בש"ת, [ועי' לעיל סק"ב].

בדין הפסק בין תרועה לתרועה

בין תרועה לתרועה בילולי נראה דפוסל אפי' פחות מכ"ג, דבזה אין ההפסק פוסל מדין צירוף בחדא מצוה, דבזה יש להבין שהשיעור הוא כ"ג, אלא כיון שמפסיק ביניהם אין לזה צורת יללה, ולדעת העיטור היינו שברים

של התשר"ת, דהיינו שהגנוחי וילולי שעשתה בנשימה אחת ג"כ נחשבים שנים, ולכך גם אנו חושבים אותם שנים, אבל אין מזה התייחסות לנדון נשימה אחת או ב' נשימות], וכנראה דקדקו כן ע"פ הגמ' דר"י חשיב כ"א דת"ק ד', ומ"ח ט"ז, וא"כ אינו בדין שיחשבם הרמב"ם ל' בזמן שבנשימה אחת נחשבים אחת כדחזינן בדר"י, אבל אין זה מיישב שהרי אפי' לר"ת דמפסיקין כדי נשימה היינו מפני שגם בהפסק כדי נשימה בדיוק אכתי חדא חשיב, וא"כ אין מועיל טעם לחלקם לשנים, א"ו הא דנקטו ל' קולות הוא רק לבאר הענין, וכ"נ דעת הרמב"ן שלא הזכיר פר"ח והערוך והרמב"ם שמנו ל' קולות, [שו"ר בדרשת הרמב"ן שכ' אמנם שלא דקדקו בדבר ומנו ל'].

לענין הלכה

לענין הלכה דעת רוב הפוסקים שאין להפסיק בין הש"ת, בפרט למש"כ דאין לדייק בלשון ל' קולות שהזכירו הראשונים ז"ל, [והג"א והמרדכי חד ניהו שאותה הגהה הוגהה ברא"ש ובמרדכי], ומבואר במ"מ וריב"ש שאם מחמירין לעשות בנשימה אחת יוצאין כל הדעות, ואף שמשמעות דברי ר"ת דהכי עדיף טפי שכ' לשון לא מסתבר, ומשמע שכך היו נוהגין, מ"מ אין כונתו שאין יוצא בדיעבד, לא מיבעיא להסוברים דתר"ת בנפיחה אחת יצא דה"נ יצא, אלא אפי' נימא דהתם תרי מצות ניהו [כדאמר בסוכה], ובעינן הפסק גמור, מ"מ בש"ת ע"כ קול גנוחי וילולי הוא דעבר, והרי בריטב"א כ' שדרך לגנוח וליילל בחדא נשימה, וכן בסברא שפעמים שהגניחה האחרונה מיהא בחדא נשימה וכמש"כ לעיל, וע"כ שאין כונת ר"ת לפסול בדיעבד.

בדברי התה"ד סי' קמ"ב

בתה"ד סי' קמ"ב נקט דלדעת ר"ת פסול ש"ת בנשימה אחת, ולפ"ז צריך להפסיק כדי נשימה בדקדוק, שהרי יותר מכדי

וכמ"ש תו' בערכין י' א', וכן ברי"ו ובריב"ש שהביא, וכן פשוט, וכונתו ז"ל צ"ת.

בבהגר"א הוכיח דהפסק כדי נשימה פוסל בשברים מדתניא בתוספתא תקע והריע וחזר והריע ותקע אין בידו אלא אחת, ואם איתא הכל נחשוב לתרועה אחת, צ"ב כונתו ז"ל הא ודאי איכא שיעור הפוסל לכו"ע ולא דנו אלא אם כדי נשימה כבר פוסל, או דאמרי' עביד איניש דגנח בהפסק נשימה בינתיים, וא"כ תתפרש התוספתא בהפסיק יותר מכדי נשימה, [וע"כ הכי הוא דאל"כ נלמד מן התוספתא דאפי' הפסק משהו פוסל], ויש מקום לומר עוד דדוקא בתרועה מיירי, שפוסל בה גם הפסק פחות מכדי נשימה וכמ"ש"כ לעיל, ואף דאין לאוקומה סתמא ביבבה דוקא ולא בגנוחי, מ"מ לפמ"ש"מ בתוספתא שלפנינו כשלש יבבות שפיר איכא לאוקמה בתרועה.

שם בבהגר"א כ' דר"ת מפרש בסוכה כפרש"י, ועמ"ש"כ לעיל סק"ו מדברי ר"ת שבאו"ז, - גם כתב בדקדוק לשון אסור לעשות, ולא כתב פסול [וזה דלא כהתה"ד].

מ"ב ס"ק י"ח ומ"מ לא יתקע ש"ת בכח אחד כו' לפמ"שנ"ת לעיל סק"ו אדרבה זהו פשוטות כל הראשונים ז"ל, [והוכחת התה"ד צ"ב], וכן נוהגין למעשה לעשות ש"ת בכח אחד, מיהו אינו פוסל עד כדי נשימה.

שו"ר בספר אאמו"ר (שליט"א) זללה"ה שכתב דאף לכתחלה א"צ לעשות בב' נשימות לפר"ת, ועיי"ש בלשונות שהביא, ומ"מ הלשון משמע שאמנם נהגו בב' נשימות, ולענין הלכה מסקנתו שם כמ"ש"כ, דלכו"ע יצא בנשימה אחת, ונשימה אחת היינו להסמך ככל האפשר, ועד כדי נשימה [ולא עד בכלל] כשר, ולהסוברים דבעינן שתי נשימות היינו כדי נשימה ממש, [וכתב שאין השיעור מצומצם אלא בכל אדם שפיר דמי בהפסיק בנשימה עיי"ש, ובבהגר"א סק"כ מבואר שאפשר לעשות ג' יבבות של תרועה בתוך

כמ"ש בטור, וצ"ע לקבוע שיעור ההפסק הפוסל שזה נקבע לפי הצורה הכללית, ואולי אם מפסיק בין קול לקול כדי קול פסול, ועכ"פ לפחות מזה נראה דודאי ש"ד, אבל בבין שבר לשבר מסתברא ששיעורו פחות מכ"נ, דלדעת הפוסלים הפסק בין שברים לתרועה, ס"ל דזה כמו בין שבר לשבר, ומדמכשרי התם פחות מכ"נ, ה"נ בין שבר לשבר, וכ"כ במ"ב ובה"ל סו"ס תק"צ, [ועמ"ש"כ לעיל סק"א בביאור לשון כג' יבבות].

בראית הטור שאין לעשות שברים ותרועה בנשימה אחת

ז. **טור** סי' תק"ץ, כתב ר"ת דג' שברים כו' וכ"כ רוב המפרשים שחשבו ל' קולות בתקיעות, כבר נתקשינו לעיל בדיוק זה שהרי טעמי' דר"ת הוא שאף בהפסק כ"נ נראה הכל מעשה אחד, ואמנם יותר מכ"נ פסול, וא"כ מה נוסף במנין הקולות ע"י הפסק נשימה, וי"ל כיון דלהרא"ש צריך לעשותן ממש כקול אחד לא שייך לדידי' למנותן כב' קולות, ואמנם ממה שמנו כ"ז אין ראי' שאסור להפסיק אבל ממה שמנו ל' משמע קצת דב' קולות הם, ומבואר מזה דלשיטת הרא"ש אין מפסיק כלל, [ובתה"ד לא כ"כ], ואף למש"כ דכל פחות מכ"נ כשר היינו משום דחשיב כאחת, אבל אין לזה שם הפסק לומר שפחות מכ"נ מותר להפסיק, [מיהו במ"מ שדייק ממנין ל' שברמב"ם משמע קצת שאפי' יותר מכ"נ כשר לדעת הרמב"ם, אבל זה ודאי קשה, דאין ע"ז סברא דר"ת, וצ"ע].

בקיצור פסקי הרא"ש מסיים ע"ד הרא"ש דבדיעבד יצא בשתי נשימות, וכנראה זו הגהה שהרי ברא"ש ובטור ליתא, ועב"ח.

הערות בדברי האחרונים בענין שיעור ההפסק מ"ש בב"ח שאף להמצריכין נשימה אחת כשר ב' נשימות לא נתפרש שום ראי' לזה ואדרבה מבואר בהיפך בכל המקומות,

בפי' דברי הריטב"א בחילוק שבין תקיעה לשבר

ה. כתב הריטב"א דע"כ השבר אינו כדי ג' יבבות דהיאך יהי' שבר דתנא ברא כתקיעה דתנא דידן, וסיים וז"ל ואין לומר שאין הפרש בין תקיעה לשבר באריכות הקול אלא בשינוי, שזה אינו שהתקיעה קול פשוט בלא שבירה, וכל השבר בעצמו אינו נעשה לשברים, שא"כ חזר יבבות, וע"כ שבר ותקיעה קול פשוט ואין בהם כדי שינוי בנגון ואין שינוי בהם אלא באריכות הקול כו' וכשעושים תקיעה ומשברים אותה בסופה אינה יפה שהרי אותו קול שעושים בסופה אינו נדון מקול התקיעה שהיא פשוטה והו"ל שבר באפי נפשה, כו' עכ"ל, הנה ממ"ש בסוף שאם משברים התקיעה בסופה הו"ל שבר בפ"ע משמע קצת שיש צורה מיוחדת לשברים, ולכו' יש לפרש כונתו לעיל שאין לעשות השברים ארוכים כדי ג' יבבות ולסמוך על שבירת הקול להחשיבו שברים, דא"כ הו"ל כתקיעה ויבבה בסופה, וע"כ שבאורך השבר גופי' ניכר שאינה תקיעה, ולפ"ז יתבאר מדבריו שיש לעשות שברים "או-טו" כמו שאנו עושים, ואמר שאין להאריך ב"או" כדי ג' יבבות, דאז הו"ל כתקיעה ויבבה בסופה.

וזי"ה הרמב"ן בדרשתו, אחר שהביא דברי התו' דצריך ליהזר מלהאריך בשברים, ובאמת שיפה עיין וטוב להזהר, אבל כפי הנראה מדקדוק הלשון אין ההפרש שבין השברים לתקיעה בין ארוך לקצר, אלא שזה קול פשוט סופו כתחלתו כאיש מרים קולו לשורר ולרנן וזהו קול שבור כעין המייליל, וכבר פירשו רבותנו אלינו דיגום הקול כשאמרו גנוחי וילולי כו' שיפסיק הקול בשבר ניגון עכ"ל, וכונתו מבוארת שיש לעשות השברים כגנוחי וכלשון "אוי", ואפשר שכונתו לעשות "אוט", ומה שאנו עושים אוטו זהו סיום הקול של אוט, ואפשר דשברים פירושו לשבור הקול לשנים והיינו או - טו, ולפ"ז משמע שהריטב"א בא לאפוקי מדעת הר"ן,

כדי שיעור נשימה אחת, (וכ"מ בתו' ערכין ובשטמ"ק שם שהרי איירי בנשם באמצע) ובההיא דחולין משמע דעד כדי נשימה (דכשר) הוא שיעור חשוב קצת שבנ"א מרגישין בו בנקל עיי"ש בספר, שו"ר ע"פ מ"ש שתתר"פ חלקי השעה הם כנגד תתר"פ נשימות שבשעה, וזה י"ח בדקה מעט יותר מג' שניות לנשימה, וא"כ שיעור נשימה בתשר"ת הוא בערך שניה אחת, עפמשנ"ת לעיל סק"ו, ומדברי הגמ' בחולין ליכא ראי' לפי מש"כ לפרש דהתם כולל כל הנשימה].

המנהג למעשה בזה

ולמעשה נוהג אאמו"ר (שליט"א) זללה"ה כדעת מרן זללה"ה שמפרש בנשימה אחת בכח אחד, וע"ז אומר ר"ת דאין דרך לעשותן בכח אחד, וצריך להפסיק ביניהם, ועד כדי נשימה כשר להפסיק ולא יותר, ובדבריו משמע שכדי נשימה פסול אף לפר"ת, אבל נראה דכונתו שכדי נשימה הוא משהו בצמצום ואין שייך לדון עליו ולכן הזכיר עד כדי נשימה אבל כונתו שגם כדי נשימה מותר לפר"ת, וכ"מ ברש"י סוכה ובתו' ערכין ובשטמ"ק בשם הרא"ש שם, ולפ"ז אכתי יכולנו לצאת כל הדעות לעשות כדי נשימה בדקדוק, אלא שזה לא יתכן אלא אם נימא דכדי נשימה אינו שיעור מצומצם, - ועושים תקיעות דמיושב בכח אחד, ככל האפשר, מיהו אין לחוש לפסול בהפסק מועט, מיהו הי' אומר מרן זללה"ה שלא לערבב הקולות שיהא ניכר שנגמר השברים ואח"כ התרועה, ובמעומד עושין הפסק עד כדי נשימה, ואפשר דמודה התה"ד דכשר אף הפסק שאנו קורין פחות מכ"ג כיון שאפשר שינשום אויר מעט ואין זה מגרע הצורה, אף אם נימא דלכתחלה צריך כדי נשימה גמורה, ולדעת אאמו"ר (שליט"א) זללה"ה שאף לכתחלה לא מצריך ר"ת ב' נשימות, ממילא יוצאין לכתחלה כשנעשה כדעת מרן זללה"ה.

שמדברי הרמב"ן נראה שא"צ לחוש בהארכת השברים כיון שניכר בצורתו שאינה תקיעה].

בדברי התה"ד באורך השברים

בתה"ד סי' קמ"א תמן בדעת מהרי"ח שבהג"א דשברים של קש"ק כשרים עד שיעור ג' גניחות, שהרי בקש"ק שיעור התקיעה הוא כדי ג' גניחות, וא"כ לא נפיק מתורת שבר עד שיעור זה, והוסיף עוד שבקש"ק השיעור הוא כדי ג' גניחות וג' יבבות, עיי"ש בהג"א, והנה בעיקר מה שהבינו דהטעם שפסלו שבר כדי ג' יבבות הוא מפני שהו"ל תקיעה, ואיך אפשר שיהא שבר ותקיעה בשיעור אחד, יש להעיר שראית הראשונים ז"ל היא שלא מסתבר שיהא שיעור שבר של תנא דברייתא מה שכשר לתקיעה לתנא דידן, ולא דוקא מפני שזה כשר לדידי' לתקיעה, וכמש"כ הריטב"א בהדיא, ובעיקר הדברים הראשונים ז"ל דנו מסברא מהו שבר, ועד כמה מיחזי כגנוחי, ולא משום שיעור תקיעה דנו אלא בסברא, ואפשר שמסברא היינו אומרים כדי ד' וה' יבבות, ולפי שמצאנו לתנא דמתני' דכדי ג' כתקיעה מיקרי, יש להבין מסברא שכבר נפיק מגנוחי בכדי שיעור זה, אבל ודאי שאם הי' השיעור תקיעה כדי ז' וח' יבבות לא היינו מכשירים שברים עד שיעור זה, שזה מובן מסברא שאין זה גנוחי, [הגע עצמך אטו תרועה כשרה עד שיעור שבר או עד שיעור תקיעה דידה, פשיטא דנפיק מתורת יבבה בפחות מכאן, וה"נ שבר], ועוד כיון שס"ל ששיעור גנוחי ידוע והוא כדי ג' יבבות, ממילא יש להבין שביעור מופלג מזה נפיק מתורת שבר, והראשונים ז"ל שדנו הוא מפני שאין שיעור שבר מבואר, ומסתבר שהוא יותר מב' יבבות, וכיון שאינו יותר מג', א"כ שיעורו הוא עד ג', אבל איך שייך לעשות השיעור מהשברים עצמם ולומר שהם כדי ג' יבבות ואח"כ להכשירם עד ט', ואמנם י"ל דמסברא הבינו שזה יותר מב' יבבות אבל אכתי בשיעור זה ודאי כשר לשברים כדעת

כל הראשונים ז"ל, וא"כ ודאי שאין להכשיר כט' יבבות כי אם כז' או קרוב לזה, - שו"ר בר"ן שכ' כשיטת הג"א, והובא בב"י.

ובנראה פירשו ז"ל לשון שבר, תקיעה שבורה, שנפסקה קודם גמרה, וכיון דתרועה היינו גנוחי ושיעור תקיעה כג' גנוחי, כל שאינו כשיעור זה הו"ל תקיעה שבורה, אבל אין בזה כדי יישוב, כיון שזה ששיעור התקיעה כתרועה אינו מפני שזהו שיעור תקיעה בכל מקום, אלא ששיעור התקיעה צריך שתהא כתרועה שזהו לשון והעברת שופר תרועה, וכמשנ"ת סק"א, ושפיר מודה תנא דברייתא לתנא דמתני' דכג' יבבות מיחזי שפיר כתקיעה, [וכמשה"ק הראשונים ז"ל לפי' הרמב"ם דכיבבה ומחצה הוי תקיעה עיי"ש], וגם בסברא הדבר קשה מאד להכשיר שבר כדי י"ב או י"ח יבבות, וכמש"כ דבתרועה פשוט לנו שאין להכשיר היכא דנפיש מיבבה וה"ה בשברים, ועכ"פ מוכח מזה שהם מפרשים כפי' הרמב"ן שהשבר ניכר בצורתו כקול גנוחי וכמו שאנו עושין אוט"ו, ולכן לא הי' הדבר מוזר להם בסברא להכשיר שבר ארוך, אבל בשבר שעושין בקול פשוט קרוב הדבר שזה פסול אף לדידהו בכדי ג' יבבות.

בדברי המ"מ בשם הרמב"ן והרשב"א דשיעור שברים כג' יבבות

המ"מ בפ"ג ה"ד הביא דעת הרמב"ן והרשב"א ששיעור שברים כג' יבבות, וזה כדעת הראב"ד, וכן ברמב"ם שכ' שיעור שלשה שברים כתרועה, מפרש המ"מ לשיטתו דג' יבבות היינו ט' טרומיטין, וכפי' ריב"א וריב"ר"מ, אבל הדברים תמוהים שהרי ברמב"ן מפורש שיעור תקיעה כג' יבבות שהם ג' קולות קטנים ולא ט', [וכ"נ דעת הרשב"א ואין חדושי הרשב"א הארוכים תח"י וצ"ע שם, שו"ר בארוכים כהראב"ד], ויתכן שפירש כן בלשונם ז"ל דמ"ש שהיבבה ג' קולות קטנים היינו כל יבבה, שגם המ"מ נקט לשון

של התרועה כולה, ועי' מגדל עוז מנהג זה, וזה קרוב לפי' המ"מ).

בדעת רוח"פ דאין להאריך בשברים כשיעור ג' יבבות

ודאתאן עלה הדרינן לדינא דדעת רוח"פ ששברים פשוטים, פסולים בכג' יבבות דהיינו כג' טרומיטין [מיהו עי' לעיל סק"א שגם ההפסק שבין יבבה ליבבה בכלל השיעור, וצ"ע בזה], ואין לנו היתר להאריך בשברים, אלא כביאור הרמב"ן בדרשות שהשברים ניכרים מפני צורתם, ואמנם הריטב"א חלק ע"ז, אבל לפי מה שאנו נוהגים שפיר דמי [דלדידי' השברים פשוטים, אם לא נפרש כונתו כמש"כ לעיל], ולעומתם מצינו רק דעת הראב"ד [שו"ר ברשב"א הנדמ"ח כהראב"ד], והמ"מ [דבדעת הרמב"ם מסתבר יותר כדנקטו רוב הראשונים ולא כהמ"מ (מיהו עי' בהוספה לעיל)], ואמנם לדעת הריב"א וריב"ר אין רא' לפסול בכג' יבבות, וכמ"ש הראשונים ז"ל לדעתם, מ"מ אין רא' להכשיר, ובפשוטו שיטות אלו דחויים מהלכה להקל כותיהו אחרי שדעת כל הפוסקים דלא כותיהו, וכן בפשטות הגמ' שיטות אלו מחודשים וכמשנ"ת לעיל, [אך דא עקא שיטת הג"א [ואותה הג"א הוגהה גם במרדכי אבל המרדכי גופי' כ' איפכא] והתה"ד שהכשירו, ודבריהם ז"ל לא נתיישבו לנו שו"ר בר"ן [והובא בב"ן], כשיטת הג"א, וצ"ע.

מור סי' תקצ, אבל בעה"ע כתב כו' והכל שוה וכ"כ הרמב"ם ז"ל, כונתו כמשנ"ת לעיל דתרועה היינו ג' קולות שהם ג' טרומיטין, וכ"ה השברים להרמב"ם, ולא כמ"ש המ"מ שהתרועה ט' והשברים ט', וזה כפי' אחרון של הבי' בבעה"ע, [ולא גרסינן הרמב"ן דבהדיא כ' איפכא עי' בחדושים ובדרשות], ומ"ש ולפ"ז א"צ להאריך כו' עמש"כ בזה לעיל סק"א.

זה, והתרועה היא ג' יבבות שלשה קולות קטנים, ומדבריו מבואר שר"ל שכל יבבה ג' קולות קטנים, אבל אין נראה כן בדעתם ז"ל כלל, וז"ל הרמב"ן ופי' יבבות בלשון חכמים היינו קל יבובי וחד קלא מיקרי יבבא, ויבבא כולה בשלש נמי מיקרי יבבא כו', מבואר מדבריו שיבבא היינו קול אחד ולא ג', ועוד מבואר ברמב"ן שצריך להאריך בתש"ת יותר מתר"ת עיי"ש באריכות [וגם לא כתב להאריך בג' דתר"ת אלא כתב שהם ארוכים יותר מג' יבבות], וכ"מ בריטב"א, [וצ"ע ברשב"א הנדמ"ח ואינו תח"י], וד"ז מבואר בכל הפוסקים ששיעור התרועה הוא כג' טרימוטות ולא כמ"ש המ"מ, וע"כ מ"ש המ"מ בכ"ד הרמב"ן והרשב"א הוא רק לענין זה ששיעור תקיעה כתרועה אחת, אבל מהו שיעור תרועה אין זה מדבריהם ז"ל, - גם מה שנקט המ"מ בדעת הרמב"ם דתרועה היינו ט' טרומיטין לא נקטו כן הרמב"ן בדרשתו והריטב"א והר"ן, שהרי הקשו שא"א שתהא התקיעה טרימוט וחצי עיי"ש, וכ"נ שהרמב"ם מפרש כמשמעות פר"ח וכהעיסור שהשברים הם כתרועה ורק בהפסק הם חלוקים, וזהו שכ' הרמב"ם שהשברים כתרועה, דיבבה הקצרה ידועה, אבל שברים דגנוחי הוא אפשר להאריך יותר, דאל"כ איך תלי תניא בדלא תניא, [שו"ר שכ"ה בטור וכמש"כ להלן], וכן בדרשות הרמב"ן כתב שע"כ לפי הרמב"ם החילוק בין שברים לתרועה ניכר בניגון, שהרי תקיעה היא טרימוט וחצי ותרועה טרימוט א"כ במה נבדיל השברים, עיי"ש, (הוספה לפו"ר, מיהו יתכן דלהרמב"ם תרועה קול אחד ארוך והוא כיללה שמיללין הנשים, ושלש יבבות אינם קול אחד דק טרומיט אלא לכמה באורך מסוים שדומה לכמה ביחד נקראין יבבה, ואמרו להאריך ביבבה כשתי תקיעות, ולא נתפרש שיעור תקיעה אבל סמכו שנבין שהוא קול פשוט, וע"ז אמר דשיעור שברים כולן כאורך היללה

במנהג שהביא המ"א לעשות שברים פחות מג' יבבות

הב"י והמ"א כתבו שהמנהג לעשות שברים פחות מג' טרומיטין, ונהד"מ הביא שאין נוהגין כן ואפשר לפרש כונתו שאין מדקדקין לקצר כמ"ש הב"י, אבל אף בפחות מג' טרומיטין כשר, וכן בלבוש העתיק רק דעה קמיתא, דאף להר"ן והג"א שמכשירים בג' יבבות לא מצינו בגמ' ששיעור הפחות לשברים הוא כדי ג' יבבות, ואדרבה מסתברא לדידהו פחות מג' יבבות כשר לשברים כיון דשיעור תקיעה לתנא דמתני' הוא כדי ג' יבבות, ורק להראב"ד והמ"מ מצינו שיפסלו בפחות מג' יבבות, וכיון דכמעט לכל הפוסקים כשר פחות מג' יבבות, ולהרבה פוסקים פסול כדי ג' יבבות, וגם נקטינן כותיהו נגד הריב"א וריב"ר מ כמ"ש במג"א, כך יש לנהוג, וצ"ע במ"ב ס"ק י"ג שכ' בשם האחרונים לעשות לכתחלה שבר כג' יבבות, ולא הביא הדין והמנהג שכ' המג"א, ואולי פירש כונת המ"א פחות מט' כל שבר אבל אין נראה כן במג"א, שו"ר בשעה"צ אות י"ב שכ' שאם נעשה פחות מג' הוי דלא כהראב"ד ודלא כדעה אחרונה, ותמוה דמג"ל לפסול לדעה אחרונה פחות מג', מיהו לפי מה שאנו נוהגין לעשות השברים כנגוחי ולא קול פשוט, יש מקום להקל כמ"ש הרמב"ן בדרשתו הובא לעיל עיי"ש, ואפי' אם באנו להחמיר בזה יש לדקדק רק בקול שעושין או"ט אבל היבבה הנמשכת מכח השבר אוט"ו, אין לחשבה, ולענין מעשה שמעתי מאמו"ר (שליט"א) זללה"ה שקשה לכיון שיעור ג' קולות משהו, ואין מדקדקין בזה כ"כ, כיון שבשברים שלנו ניכר החילוק, וכמ"ש הרמב"ן, [מיהו בספר אמו"ר (שליט"א) זללה"ה ראיתי שתומך בהכרעת המ"ב, ע"פ המ"מ, וכבר נתבאר לעיל, שוב כתב הוספה לתמוך כן, ועי' להלן הוספה בביאור הגמ'].

מ"ב ס"ק י"ד וגם יותר מעט דהא שברים ארוכים יותר מעט, וכ"כ בבהגר"א, וכונתם דלריב"א וריב"ר מ דלא כפי' הראב"ד ע"כ יש חילוק בין השברים לתרועה מדאמר' בהא ודאי פליגי, אבל מש"כ דהשברים יותר מעט, לכאו' אין זה מוכרע, ואדרבא ה' נראה דהשברים פחות מעט, [ועי' לשון תוהרא"ש], דלא משמע בתו' וברא"ש וש"פ דלדידהו פסול השברים שצריך לעשות לפרש"י ותו', דודאי אף לדידהו כשר במעט פחות מג' טרומיטין כל שבר, וצ"ע.

בהא דאין מרבים בשברים כמו בתרועה

האחרונים ז"ל דקדקו למה אין מרבים בשברים כמו בתרועה, עי' פרישה בשם מהרש"ל, ואפשר לומר דבשברים ניכר התוספת שמוסיף על השיעור, כיון שכל שבר הוא דבר בפ"ע, משא"כ בתקיעה ובילולי שנראה הכל כיללה אחת, ואין ניכר שמוסיף על השיעור, (ויתכן נמי דנפ"מ לענין חצי תקיעה שבשו"ע סי' תקפ"ז ס"ג דבשברים ודאי ש"ד, ובתרועה יש מקום לדון, אבל אין נראה כן), (ואפשר שנהגו כן מלשון שלשה שהוזכר בגמ' בשברים ולא בתרועה עי' לעיל סק"ב), ולענין מעשה במ"ב כ' שנכון לחוש לכתחלה שלא לעשות יותר מג' שברים, וכן נוהג אמו"ר (שליט"א) זללה"ה ברוב פעמים, [מיהו אין לחוש לפסול כלל, שאצל מרן זללה"ה ה' נוהג התוקע להרבות בשברים, פעמים עשר ויותר].

בקו' תו' ר"ה ל"ג ב' מ"ט בעינן ב' תקיעות בין סדר לסדר

מ. ר"ה ל"ג ב' תוד"ה שיעור, וצריך לדקדק באותן ל' קולות כו' בתו"י הנדמ"ח כ' לתרץ דכיון שאין התקיעות שוות לא רצו לסמוך מזל"ז, ודחו תירוץ זה כיון שאפשר להאריך בכל התקיעות כשיעור הראוי לתשר"ת, וצ"ע מה דחי' היא זו הא מ"מ יש לחוש שלא יאריכו, ויותר הו"ל לדחות כיון

לראשונה של תש"ת כו' וחלק עליו עיי"ש, וכונתו רק בתשר"ת ותש"ת או תר"ת דחדא מינייהו לאו מצוה היא, וכמ"ש בק"נ בדעת הרא"ש, אבל בתשר"ת או תש"ת גופי' שפיר דמי כיון דתרווייהו מצוה ניהו, ואין לדקדק בין שלפני' לשלאחרי' וכדמוכח בתוספתא, וכמ"ש תו' ממתני', מיהו לענין משך כשתים שדן המחבר היינו אפי' בתרווייהו דמצוה, וכמ"ש במג"א.

בדברי המשנ"ב שמועיל להחנות שתעלה התקיעה האחת לסדר הנכון

מ"ב סי' תק"ץ ס"ק כ"ו ובשעה"צ אות כ"ג, ד"ז הוא רק בין תשר"ת לתש"ת או תר"ת, אבל בתוך התשר"ת או התש"ת גופייהו אפי' בלא התנה מהני בדיעבד, ואולי אפי' לכתחלה, שו"ר שכ"ה במ"ב ס"ק ל"ה עיי"ש, וכן אם חושב שיועיל כמו שהוא הסדר כעת ש"ד לכתחלה, - ובעיקר דין המ"ב יש לדון די"ל שבכל תקיעה מכון לשם מצוה שהרי אנו יודעים תקיעה מהי, וכ"נ דעת תו' וש"פ שממילא תתפרש כונתו לתקיעה כשרה אם התשר"ת אינו אמת, ולכן מסתברא דבדיעבד יצא כדעת כה"פ דלא כהרא"מ, מיהו אחר שתיקנו לעשות תקיעה לכתחלה תש"ת, אם הי' דעתו כך בתקיעה אחרונה של תשר"ת, ושכח ולא תקע ראשונה של תש"ת, בזה שפיר יש לפסול כיון שלא נתכוין שתעלה אלא לתשר"ת.

ולפ"ז ה"ה בתקיעה שלפני' אם הי' בדעתו לתקוע תשר"ת, ונתברר לו אח"כ שצריך לתקוע תש"ת תקיעתו פסולה, מיהו אין זה מוכרח דשאני תקיעה שלאחרי' שהיא מתייחסת להשלם הסדר, אבל בתקיעה שלפני' כונתו לעולם לתקיעה שקודם התרועה שבתורה, ואין לנו ענין במה שיעשה אח"כ, וצ"ע למעשה, - ואם טעה התוקע, והמקריא תיקנו, אפשר דלעולם חשבינן ל' תוקע ע"ד המקריא, כי לזה העמידוהו.

שנוהגים תשר"ת תש"ת תר"ת א"כ ממילא יוצא, כיון שבתשר"ת מאריכין יותר מתש"ת ובתש"ת יותר מתר"ת, ואולי ג"ז בכלל כונתם, ומ"מ נראה שזה טעם נכון, כיון דמעיקר הדין יכול לשנות הסדר לעשות תר"ת תחלה, ראוי לתקן לכל סדר תקיעותיו בפ"ע, שלא יבאו לידי מכשול.

שם ושמא כיון כו' ומיהו אשכחן כו' נראה דכונתם לקיים התירוצ' כמ"ש שלא רצו שתעלה כו' אע"פ שמעיקר הדין כשר, ולזה הוסיפו ומיהו שלא נלמוד לפסול, אלא דמ"מ אין זה נאות כ"כ, ועי' לעיל סק"ב שכתבנו להוכיח מהתוספתא שהביאו הרמב"ן והרשב"א שאפי' כיון בהדיא לתקיעה שלאחרי' עולה לו לפני', וכ"מ לגי' הרשב"א שאין בידו אלא סדר אחד, דמ"מ התקיעה האמצעית עולה לכאן ולכאן, ועוד נראה דדוקא בכה"ג שצריך שיהא בתקיעה שני הכחות יחד לא רצו, אבל בטעה כסבור שצריך תקיעה שלפני' ותקע, ובאמת לאחרי' הוא צריך, אפשר שאינו חוזר אפי' לכתחלה, שו"ר בכ"ז בק"נ אות ב', ועיי"ש.

כשהתוקע מכין לתקיעה שלפני' אם יכול השומע לצאת בלא אחרי'

ומסתברא דבתר שומע אזלינן, ואע"פ שהתוקע מכין לתקיעה שלפני' (כשצריך לפני') אם השומע צריך לשמוע לאחרי' יוצא בכונתו לכתחלה, דודאי קול התקיעה חד הוא, מיהו אפשר שצריך התוקע לכוין להוציא כל אחד לפי מה שהוא צריך, ואע"פ שהתוקע עצמו יוצא בתקיעה זו בע"א, וזה ודאי שפיר דמי, דזה ככונה בפירוש בשו"ע ס"ו בהגה, (ולצד ראשון שכתבנו סתמא הכי הוא), שו"ר בשו"ע ס"ו תקפ"ח ס"ד, אבל שם יש לפרש במכין לשניהם, וצ"ע.

הב"י הביא תירוצ' הרא"מ דאינו יוצא אפי' מכין בהדיא מאחרונה של תשר"ת

בשו"ע ס"ז בהאריך בתקיעה של תשר"ת גם לשם תש"ת שאחריו

יב. שם ס"ז לשם תקיעה אחרונה של תשר"ת ובשביל הראשונה של תש"ת כו' לכאו' הכא גרע כיון שרק חד מינייהו אמת, הרי הוא דומה למתעסק, שהרי בודאי אחד החצייים הוא לשיר בעלמא, וכו"ע מודו בזה דאפי' אחת אין לו, וכמו שביאר הרמב"ן דברי הירושלמי, ועסי' תקפ"ז ס"ג, והטור י"ל דאזיל לשיטתו שם, וצ"ע, מיהו נפ"מ בדין זה לענין תקיעה שבין שני סדרים בתשר"ת או בתש"ת גופיהו, [שו"ר בלבוש, ועמ"א].

והנה רש"י פירש הנדון בין מלכיות לזכרונות, ואפשר שהוא לשיטתו דתקיעות וברכות מעכבות זא"ז, ומ"מ למאי דקיי"ל דאין מעכבות מתפרש בפשוטו במי שבירך ואח"כ נתמנה לו שופר, [או בתקיעות דמיושב אלא דמשמע שנתקנו אחר המשנה עי' בפוסקים], וצ"ע במ"ב ס"ק כ"ג מה ראה לפרש דברי השו"ע בין מלכיות לזכרונות ולא פירשו בדמיושב.

שמע מקצת תקיעה אם יצא ובשברים ותרועה כה"ג

יג. שו"ע ס"י תקפ"ז ס"ג בהגה וה"ה אם שמע מקצת תקיעה כו' מבואר מזה שאע"פ שלגבי התוקע ה"י הכל קול שופר דאיהו גופי' יצא כשעמד בתוך הבור, אפ"ה השומע לא יצא, וכ"מ בגמ', וה"נ מי ששמע חצי תקיעה אע"פ שיש בה כשיעור לא יצא, וכן אם לא שמע סופה, ולא אמרי' דלגבי דיד', כיון שאינו שומע כבר נגמרה התקיעה, אלא צריך לשמוע כל התקיעה מתחלה ועד סוף, מיהו בשברים ואפי' בתרועה כיון שהם קולות חלוקים מסתברא דיצא כיון ששמע כשיעור, כדמשמע מדין התוקע בנפיחה אחת שחלוקת הקול משוי' ל"י תחלה וסוף, אלא

בבהגר"א ס"ק י"ט ציין ע"ד הרמ"א כמ"ש בס"י תקפ"ח ס"ד כו' נראה דאין כונתו לומר שזהו הנדון שבסעיף זה, אלא ר"ל דלענין מצות צריכות כונה פשוט כהכרעת הב"י דתנאי מהני, וא"כ אין כאן אלא נדון של לפני' ולאחרי', וזה מבואר לעיל דמהני.

בהא דחיישינן לספיקי דר' אבהו אם היינו מדינא

י. בב"י הביא דשיטת הרמב"ם והסמ"ג דספיקות של ר"א מעיקר הדין הם, וכ"ד הרמב"ן, ונראה דגם הרא"ש והר"ן שהעתיקו דברי רה"ג לא להכריע כדבריו העתיקהו, אלא שאפשר שכ"ה, - ויעוי' בדרשות הרמב"ן שעיקר הדין הוא כתנא דמתני' תר"ת, ולכך עושין תחלה תשר"ת ואח"כ תש"ת כתנא דברייתא, ואח"כ תר"ת, שאם היו עושין תר"ת תחלה, לא ה"י נאה לפסלו, והעתקנו לשונו לעיל סוסק"ב, ומעין זה היא הסברא שכ' בב"י בשם הריטב"א.

בשו"ע בדין תקע תר"ת בנשימה אחת

יא. שו"ע ס"י תק"צ ס"ה אם תקע תר"ת בנשימה אחת, ר"ל בנפיחה אחת בלא הפסק כלל, אבל גם הפסק פחות מכדי נשימה חשיב הפסק, כדמוכח בחולין כ"ו ב', ונראה לדקדק מדרב יהודה התם דאמר מריע מתוך התקיעה, דחשיב שפיר תקיעה ותרועה בכה"ג, דאל"כ למאי עביד הכי להפסיד התקיעה והתרועה, ורב אסי דפליג היינו שאין לתקן לעשות דוקא באופן זה, אבל מודה הוא שכשר בכה"ג, נויש ללמוד מזה דאף בתקע והריע בנ"א והפסיק בין התרועה לתקיעה אחרונה נמי ש"ד, למש"כ לעיל סק"ה לפרש דהכי הוו עבדי התם, ועי' לבוש], וכן יש ללמוד מר' יהודה ורב כהנא דסוכה נ"ג ב' דמצריך הכי לכתחלה, וכ"כ באו"ז בשם ר"ת ורובב"ר לנהוג כן לכתחלה, ועי' בבהגר"א שהוכיח כן מתלמודן, ובמ"ב הביא דבריו כעין הכרעה לפסוק כדעה ראשונה.

שיש מחמירים גם שם [ועי' תה"ד ובמש"כ לעיל סק"ו ב].

דעת הטור משמע דס"ל דבשמע כשיעור יצא, ונראה שזה ע"פ מ"ש בתו' הרא"ש כ"ח א' לפרש מקצת תקיעה קודם עה"ש כו' שאין במקצת השני כשיעור עיי"ש, וכן פירש ההיא דבור ודחצוצרות עיי"ש, וזהו שכ' בסי' תקפ"ח לפיכך כו', ובב"י דקדק על לשון זה, ועב"י סי' תקפ"ז בשם הר"ן, (ואפשר שחזר בו הרא"ש ע"פ פי' הרמב"ן בירושלמי), ומ"מ לענין הלכה כבר הוכרע דלא יצא.

בדין שמע ט' תקיעות בט' שעות ביום

פי' תקפ"ח במ"ב סק"ו אפי' רק כדי לגמור כל הסדר כו' פי' של שלשה קולות, ואמנם בתו' ל"ד ב' מבואר שאף בין סדר לסדר אין להפסיק, עד שיגמור כל הט' קולות, (ועוד צ"ע שם בתו' מ"ש דלרבנן אפי' כדי תקיעה אחת לא ישהה), כבר הכריע הרמב"ן בדרשתו שזה לא יתכן דהא עיקר התקנה הוא לתקוע על סדר הברכות, והרי הוא מפסיק בין ברכה לברכה, ונראה דמה"ט נקטו בגמ' ט' תקיעות בט' שעות, ולא קאמר אפי' שמע התקיעות בכל היום כולו דאז לא היינו יודעים שהפסיק בתוך הסדר עצמו, שו"ר בבהגר"א סו"ס תק"צ עיי"ש, ולא הי' לפניו דרשת הרמב"ן הנדמ"ח, - ולענין מ"ש בבה"ל צ"ע כיון דמעיקר הדין ודאי יצא, מה"ת להמציא איסור מחודש, ולומר דחשיב אונס, ויש לעי' אם התפלל באמצע, שאינו יכול להפסיק באמצע תפלתו, אי חשיב אונס, אבל לכאור' ע"כ צריך לפרש בגמ' לפי פי' השר מקוצי דאיכא אופן דחשיב אונס בשופר, ולע"כ.

אם מאריכין בתקיעות ובש"ת מרויחים גם דעת הפוסקים שאם שהה לא יצא [ועי' תו' ל"ד ב], כיון דבדידי' משערין, וכיון שהוא מאריך, לא שהה בדרך כלל כדי לגמור את כולה, אפי' אם אירע שהפסיק מעט.

קול שאינו מועיל בשום מקום אינו הפסק יד. פור סי' תק"צ מעשה אירע במגנצא כו' ודאי אם גמר התרועה כו' פי' שכבר הריע ג' יבבות, דמה שממשיך להאריך ביבבות אינו מועיל, ולפ"ז אפשר דאירי בשלא הפסיק כדי נשימה בין השברים דשתי יבבות אין בהם כדי נשימה, וכיון שאין זה קול המועיל בשום מקום לא חשיב הפסק, וגם השהייה אינה הפסק בפחות מכ"ג, ולפ"ז מי שעושה יבבה אחר כל שבר לא הפסיד שאין הפסק כדי נשימה וגם הקול אינו מפסיק, (ולפ"ז אפי' יהא עיקר השברים או"ט, אין הטו שנמשך מהם בסוף מקלקל, וא"כ מה שאנו נוהגים לעשות אוטו כשר לכל הדיעות), - ולפ"ז דעת הרמב"ן דכל קול שלם מפסיק, ופחות מג' (שברים או) יבבות אין זה חשוב קול להפסיק, דמה"ט נמי מצרכין ג', וקול שאינו מפסיק אף באמצע השברים אינו מפסיק, [אבל באמצע התרועה נראה דמפסיק שבוה אין השיעור כדי נשימה, וכמש"כ לעיל סק"ו], שו"ר בב"ח בשם המרדכי עיי"ש, ושו"ר בבהגר"א.

בדעת הרא"ש בקול שאינו פוסל

ולדעת הרא"ש י"ל ע"פ מ"ש הטור, אם עשה תר"ת, או תרת"ת והתקיעה האמצעית כמתעסק, פסול, וכן אם הפסיק בקול אחר שאינו ראוי לאותו סדר, אבל אם עשה הקול הראוי אלא שלא עלה בידו כראוי אינו מפסיק, דכיון שהוא ממין התרועה אינו חשוב להפסיק אא"כ הוא באופן הכשר לתרועה, דבשלמא קול אחר אין לו דינים דנימא שכל שאינו בשלימות אינו מפסיק, אבל ממין התרועה כיון שאינה בשלימותה אינה מפסקת, ולפ"ז אף אם כבר עשה שברים תרועה, וחזר ועשה תרועה או שברים אינו מפסיק, [דלפי' זה אין הסברה מפני שהוא מתעסק בקול הראוי לאותו סדר], אבל הטור כנראה פירש בדעתו מפני שעושה הקול שצריך לעשות כעת, אבל אם עשה תרועה או

יבבה אחת או ב' מפסיקין, יש להקשות א"כ מנ"ל דאין מפסיקין באמצע, וע"ז כ' הגר"א טעמו, אבל למש"כ לחלק כדעת היד אפרים ה"ה דלעולם אין יבבה אחת או ב' יבבות מפסיקין, [ולפ"ז בשברים שלנו אפי' היה עיקר השברים רק אר"ט, מ"מ הטו שבאמצע אינו מפסיק וכמ"ש הגר"א, אלא שהטו האחרון אפשר שיפסיק למ"ש המ"ב].

שניה"צ אות ל"ב, יש כאן לבאר דדוקא אם עשה הקול הראוי בתכיפה אחת לקול הפסול, דבזה אמרינן כיון שלא הי' קול שלם ניכר התיקון מיד, אבל עשה הקול הפסול לבסוף לא מהני מה שעשה בתכיפה אחת, ונראה עוד דדוקא בעשה בתוך השברים מהני תכיפה אחת לצרף שני השברים, אבל בתחלה לא מהני, וכ"ז לדעת המ"ב, אבל למה שצדדנו כהיד אפרים ממילא כשר גם בזה, [ועי' תה"ד שהובא לעיל סק"ן], - ונראה דבתוך תרועה פוסל אף שבר אחד, ע"פ מש"כ לעיל סק"ו דבתרועה לא מהני שיעור כדי נשימה, כיון שמתקלקלת הצורה של ילולי, אבל אין זה מוכרע לגמרי לפי סברת הגר"א שהביא המ"ב, ובפרט בט' טרומיטין.

בדין מתעסק

בדין מתעסק שכ' במג"א להקל, כבר הוכיח בבהגר"א דדעת הרשב"א כהטור, וכ"ה בדרשת הרמב"ן בהדיא, ועמש"כ אאמור"ר (שליט"א) זללה"ה בכ"ז [עי' לעיל סק"ב], ויש להסתפק אם שומע במתעסק ג"כ פוסל, דלכאור' אין לקול זה קשר לשומע כלל, ולא דמי לתקיעות תשר"ת שבגמ', דהתם מכיון לשמוע לצד שצריך לצאת בזה, אבל התוקע בבהכ"נ אחד ושומע קול מביהכ"נ אחר כיון שאינו מכיון לצאת בזה, אין זה מפסיק, וכמדומה שכן נוהגין, וצ"ע למעשה.

בדין הפסק בתקיעות שאחר התפילה

לענין עיקר דין הפסקה קיי"ל לחומרא כדעת הרמב"ן וכמ"ש המחבר, ובדרשת

שברים אחר ש"ר קודם התקיעה פסל, וכ"נ מזה שלא מחשיב התקיעה הקצרה כשבר המפסיק, [מיהו עמש"כ אאמור"ר (שליט"א) זללה"ה בזה], ולפ"ז י"ל דהענין בדעת הרא"ש שרק אם נתכוין להפסיק בקול אחר הוי הפסק, אבל אם בדעתו לעשות הקול הראוי ולא עלה בידו, אין קול זה מפסיק, ולפ"ז אם במתכוין תקע ב' שברים והריע פסל, ורק באונס דטעות לא חשיב הקול הפסק, אבל מפשטות האחרונים לא משמע כן, כנראה דעתם דבנראה שנתכוין לעשות כראוי סגי שלא יהא הפסק.

עוד בשיעור קול שחשיב הפסק

שוי"ע ס"ז, דעת המחבר דב' יבבות אינם הפסק, וכדעת הראב"ן והרא"ש, ומשה"ק רבנו יואל מנ"ל לחלק כן, צ"ע כונתו דודאי קול יבבה אחת אין ע"ז צורת קול המפסיק וה"ה ב', ומה"ט פירשו ריב"א וריב"ר מ' דכל יבבה היא מג' קולות עי' לעיל סק"א [ולהלן נתבאר], וכתב הגר"א שהעיקר כדעת הרמב"ן והרא"ש, ומיירי בשלא הפסיק כדי נשימה [ועמש"כ לעיל], מיהו לכאור' בשברים י"ל שגם שבר אחד מפסיק דבגנוחי אין השילוש הכרחי כ"כ לקבוע הצורה עי' לעיל סק"א ב', ולפ"ז יסכים גם הר"ן לדינא דבתרועה בעינן ג' דוקא, ועי' בסמוך.

ולכאור' לפ"ז אף בתש"ת אם לא גמר התרועה והמשיך השברים בנשימה אחת לא פסל, שהרי הראב"ן לא ס"ל טעמי' דהרא"ש, ומ"מ הכשיר כשלא גמר, ומה שכתב המ"ב בס"ק כ"ט שאין חילוק בתש"ת בין גמר התרועה ללא גמר, היינו בשהפסיק כדי נשימה אחר השברים, וכמו שביאר בשעה"צ, מיהו לכאור' הי' נראה גם בזה דעת היד אפרים שהביא בשעה"צ, וכמש"כ לעיל בדעת הר"ן, - ולפי דברי המ"ב [וכנראה כ"ה דעת הגר"א] מיושב מה שנתקשינו לעיל בהבנת דברי רבנו יואל, דכיון שכו"ע מודו שאחר השברים גם

ג. אבל אם הפסיק בקול שראוי עכשיו כגון שעשה שבר אחד או ב' בתש"ת או בתשר"ת ונתקל, וכן טרומיט או ב' טרומיטין בתר"ת [אבל ג' לא] ונתקל, חוזר לעשות התרועה, ולא הפסיד תקיעתו, [וכ"ז בנתקל אבל בנתכוין לכך, יש לחוש להחמיר], וכן אם עשה ב' שברים וטעה והריע בתשר"ת אפי' גמר תרועתו, לא הפסיד התקיעה, וכן אם התחיל לתקוע בתקיעה אחרונה ונתקל ועשה קול שפסול לתקיעה [וניכר שאינו שבר וצ"ל דלנראה כתרועה לא חששו כיון שרק קול אחד הוא], לא הפסיד תקיעתו ותרועתו.

ד. וכ"ז דוקא אם הקול לא הי' כשר כלל, אבל אם הי' כשר כגון שהריע וחזר והריע, אע"פ ששניהם ראויים, הפסיד סדרו [וכדלעיל], הלכך אם בא לחזור מספק כגון שהריע ג' יבבות ורוצה להחמיר בט' יבבות, חוזר לראש דלהפוסקים דסגי בג' הוי הפסק, וכן בכל הדינים שחוזרים מספק, (מיהו בב' שברים בתשר"ת לא חשו הפוסקים לשיטת הרוקח), - אם התחיל תרועה בתשר"ת, יש מחלוקת בין הפוסקים, וכ' אאמור"ר (שליט"א) זללה"ה להחמיר.

ה. אפי' הריע תרועה אחת לשם שיר או כמתעסק, פוסל, וכן בתקיעה, אבל שברים בתר"ת, או תרועה בתש"ת כמתעסק יש מקום לומר שאינו פוסל, ומ"מ יש להחמיר, כ"כ אאמור"ר (שליט"א) זללה"ה, - ואם שמע כמתעסק, הי' נראה להקל, וצ"ע למעשה.

ו. ראוי להחמיר בכ"ז גם בתקיעות שאחר התפלה, וכמש"כ הטעם לעיל סוס"ק י"ד.

ז. בדין תרועה באמצע השברים כ' במ"ב להחמיר, וא"כ אין נפ"מ בפרטי הדינים, (וגם שאינו מצוי) ועמש"כ לעיל בענין שברים שעושין אוט-טו.

ח. אם הפסיק בשתיקה, מחמת אונס, [כגון שלא הי' המקום נקי, עי' בה"ל], באמצע

הרמב"ן הביא שכ"כ ר"י בתו', וכן פשוט לדאב"ן, וכ"ד ריב"א והרא"ש, וכל הראשונים חששו לה לחומרא, ועוד דלכו"ע מבואר בגמ' דלכתחלה ראוי לחזור תש"ת ותר"ת משום הפסק, אפי' אם נימא שיוצא בדיעבד, וא"כ לענין להצריך לחזור לא שייך להקל כלל, [וע"ע מש"כ לעיל סק"ב ד"ה ולכאור'], ולפ"ז נראה דיש להחמיר גם בתקיעות שלאחר התפלה, דאם נימא שהסדר מעכב שם לענין שתהא פשוטה לפני' ופשוטה לאחר', א"כ לדעת הרמב"ן ודע"מי' אם ממשיך סדרו לאחר ההפסק הו"ל שבות, דבלא"ה אין התקיעה מועלת, אלא שיי"ל דהתקיעות שאחר התפלה אין הסדר מעכב בהם, וכמ"ש הפוסקים שהיו מריעים תרועה גדולה, ומ"מ נראה שיש להחמיר, כדי שלא לחלק בין התקיעות, ובפרט לפי מה שמצוי שיש נשים שבאים לצאת בתקיעות שאחר התפלה, ומה"ט צריך התוקע לכוין בכל התקיעות להוציא מי שצריך לתקיעות דאורייתא.

דינים העולים

בדיני הפסק

א. כל קול מפסיק, אפי' שבר אחד וטרומיט אחד, [ורק ב' טרומיטין בתוך שברים יש מקילין, וגם בזה כ' המ"ב להחמיר].

ב. בד"א כשקול זה אינו ראוי לפי הסדר, כגון שבר בתר"ת או טרומיט בתש"ת בין לפני השברים בין לאחריהם, וכן אפי' הוסיף שבר אחד או ג' בתש"ת אחר שהפסיק כדי נשימה מהג' שברים הראשונים, וכן בתר"ת טרומיט, או ב' תרועות, שהרי עכשיו צריך לעשות תקיעה, [ואפי' עשה השבר קודם השברים, אם נתכוין לכך, ולא שנתקל, יש לחוש להחמיר], וכן אם תקע כמתעסק בין התקיעה הכשרה לתרועה ג"כ הוי הפסק ופסול, [אבל אם תקע שתי תקיעות לשם מצוה ממ"נ מועיל, לפני' השני', ולאחרי' הראשונה].

בשלפני תקע מתוך התרועה לא הפסיד תקיעתו.

בדיני השברים

א. יש להסמיך הג' שברים זל"ז, ואם הפסיק יותר מכדי נשימה פסול, [אפי' בשבר רביעי, אלא שאז נפסלת גם התקיעה כדלעיל], אבל פחות מכ"נ אע"פ שניכר הפסק, כשר, [ועי' לעיל ס"ק י"ד].

ב. בשיעור אורך כל שבר, כ' במ"ב לעשות כג' טרומיטין, וצ"ע כיון שהרבה פוסקים פוסלים בזה, מיהו בשברים שאנו עושין כגנוחי (אוט"ו) ניכר ההבדל בין זה לתקיעה ואפי' בג' טרומיטין כשר, ועי' בכ"ז לעיל סק"ח.

ג. מותר לעשות יותר מג' שברים, ומ"מ אין להוסיף בזה ללא צורך, כיון שיש אוסרים.

בדיני התרועה

א. עיקר הדין דסגי בג' טרומיטין, ומ"מ אין להקל בפחות מט'.

ב. בתרועה נראה שהפסק פחות מכ"נ ג"כ פוסל, (ואולי השיעור כדי קול ועכ"פ פחות מזה נראה דודאי שפיר דמי), ולא משום הפסק, אלא שאין לזה צורת ילולי.

במנהג למעשה בהפסק בין שברים לתרועה

בתשרית אנו נוהגין למעשה כדעת מרן זללה"ה לעשות במישוב השברים תרועה בכח אחד בלי הפסק כלל, ובמעמוד בהפסק עד כדי נשימה, דלדידי' זהו פירוש שתי נשימות, ואפי' נימא דלא חשיב שתי נשימות, מ"מ העיקר דלכו"ע יצא בנשימה אחת, - שיעור כדי נשימה אינו בצמצום ולכן אין לחוש כ"כ לדקדק במשהו של הפסק, - ואפי' באותן של נשימה אחת אם הפסיק עד כדי נשימה כשר, - פשוט שא"צ לנשום באותן של ב' נשימות, ובפרט לדעת החזו"א שהרי השיעור הוא פחות מכ"נ.

הסדר, כדי לגמור כל הסדר, יש לחזור לראש, ובדידי' משערינן לפי אורך התקיעות שעשה, - לכתחלה אין להפסיק כלל באמצע הסדר כמבואר מפ"י הראשונים דהיינו קו' דרב עזירא.

בדיני התקיעה

א. צריך להאריך בתקיעה שלפני' ושלאחרי', כשיעור הראוי לתרועה שבאותו סדר, מיהו אינו צריך להאריך כמו שהוא עושה התרועה, דאע"פ שהאריך בתרועה ביותר מט' יבבות מ"מ אינו צריך להאריך בתקיעה כנגד זה, - ומסתברא ששיעור ט' יבבות היינו עם המשהו הפסק שבין יבבה ליבבה, דצריך להאריך בתקיעה כשיעור שנמשכת התרועה ולא רק כשיעור הקולות שנשמעים בתרועה, ומ"מ צ"ע בזה מפני לשונות הפוסקים, ועסק"א.

ב. אם נתכוין לתקיעה שלאחרי' ונתברר שהי' צריך לפני' או איפכא יצא ואפי' לכתחלה א"צ לחזור, מיהו מסדר תשרית לתש"ת או מתש"ת לתר"ת יש מקום להחמיר, כיון דרק חד מינייהו אמת, ואם חושב שיועיל למה שצריך כעת, או שסומך על המקריא, ש"ד, - שנים יכולים לצאת בתקיעה אחת זה לפני' וזה לאחרי' (ואפי' אם התוקע עצמו יוצא בתקיעה זו לחד מינייהו), - וע"ע פרטים בסק"ט, - אם האריך בתקיעה שבסוף כשתים בכונה לצאת גם שלפני' בסדר שני, אין בידו אלא אחת, ומ"מ בין תשרית לתש"ת צ"ע אם אחת יש בידו, ועי' ס"ק י"ב.

ג. צריך לשמוע כל התקיעה מתחלה ועד סוף, ולא סגי בזה ששמע כשיעור, דבין אם חסר תחלתה בין סופה, לא יצא, [וה"ה אם תחלתה או סופה הי' בפטור], מיהו בשברים ואפי' בתרועה, מסתברא דסגי בשמע כשיעור, כיון שהם מחולקין.

ד. עיקר הדין דתקע תר"ת בנפיחה אחת יצא, והיינו בלא הפסק כלל, ולפ"ז אם בתקיעה שלאחרי' הוסיף להריע מתוך התקיעה, או

הוספות בעניני תקיעות

בפירש"י

ולכן מיושב יותר כפרש"י וש"פ, והקדים אביי לפרש דבהא לא פליגי, והיינו משום דפשיטא לי' לאביי דמתני' נמי תקיעה כתרועה קתני, דאין סברא שתהא התקיעה כשלש תרועות, אם השיעור נלמד מוהעברת, ולכן אף כשידע אביי דשיעור תרועה דמתני' ודבריייתא אינן שוין, אפ"ה השווה דשיעור תקיעה כתרועה במתני' כמו בברייתא, וע"כ דלתנא דידן דכולהו בבי חשיב, והיינו דקאמר בהא ודאי פליגי, דנהי דלא פליגי ברעיון שיש להשוות התקיעה לתרועה, אבל כמה שיעור תרועה ומה היא תרועה בהא ודאי פליגי.

מ"ט כלל תנא במתני' תרועות דכולהו בבי

וצריך יישוב מה ראה תנא דמתני' לחשוב תרועות דכולהו בבי, ואפשר שבא להשמיענו שאין שיעור תקיעה במקרה כתרועה, מפני שקול פשוט אינו נקרא בפחות מג' יבבות, אלא השיעור הזה ניתן לתקיעה כדי שתהא כתרועה, וזה מוכח מדקתני כשלש תרועות, דמתפרש שמצות התקיעות כמצות התרועות, ולא משום דבסברא שיעור תקיעה במקרה כתרועה, שאם הי' כן לא הי' טעם לחשוב דכולהו בבי, שאין לנו ענין בתרועה כלל, אבל אם הטעם שתהא התקיעה כתרועה, א"כ יש קשר בין התקיעות לתרועות דכולהו בבי, ואפשר שתנא דבריייתא לא הוצרך לביאור זה, דכיון שתרועה היינו שברים הדבר פשוט דהא דהצריכו תקיעה כשלשה שברים אינו מסברא אלא משום והעברת, דגם כשני שברים מיקרי קול פשוט, אבל לתנא דמתני' שהוא כשיעור שלש יבבות הו"א שזהו השיעור הפחות לקול פשוט מסברא, מש"ה נקט כשלש תרועות לומר שהענין מפני ההשוואה לתרועה, (ועוד דעדיין לא הוזכר במתני' שהתרועות שלש בלבד, ורצה התנא לרמוז זה דפשוטה לפניה ולאחריה דוקא, ולא תרועה תקיעה

ל"ג ב' והתניא שיעור תקיעה כו' בבאור שנויא דאביי לפי הראב"ד והרשב"א

ל"ג ב' והתניא שיעור תקיעה כתרועה אמר אביי כו' והתניא שיעור תרועה כשלשה שברים אמר אביי בהא ודאי פליגי כו', לפי' הראב"ד והרשב"א מיושבין המשנה והבריייתא כפשטן, דלכו"ע שיעור תקיעה כט' טרומיטין, וזה הבינו מסברא דפחות מזה קול שבור הוא, דלא נחלקו התנאים בהבנת קול פשוט או שבור, וכיון דלתנא דבריייתא עד ט' טרומיטין קול שבור הוא, ה"ה לתנא דמתני', ולכן לתנא דמתני' שיעור תקיעה כשלש תרועות, דכל תרועה ג' טרומיטין, ולתנא דבריייתא שיעור תקיעה כתרועה שהיא שלשה שברים, וכל שבר ג' טרומיטין, דהו"ל לתרויהו שיעור תקיעה ט' טרומיטין, ומיושב בזה שא"צ לדחוק מתני' דקא חשיב תרועות דכולהו בבי, שזה דוחק גדול.

אבל קשה טובא מה ראה אביי להקדים לנו שהי' אפשר לדחוק מתני' בדוחק גדול כזה, הרי מעיקרא דינא לא קשיא כלל, דכיון דבמתני' קתני דתרועה שלש יבבות ובבריייתא קתני שלשה שברים, ממילא לא שוו שיעוריהו, ועוד דדוחק לומר דשיעור תקיעה הוא במקרה כשלשה שברים ואין לו ענין עם התרועה, והושוו תנאי בשיעור זה, ותנא דבריייתא קתני שיעור תקיעה במקרה כתרועה מפני שתרועה שלשה שברים, [ולמה תלה זה בזה הו"ל שיעור תקיעה (כשלשה שברים או) כט' יבבות], ואיך לא ביארו ד"ז בגמ', הרי מעיקרא דס"ד דשיעור תקיעה כתרועה מתפרש הענין משום דוהעברת משמע שהיו שוין, והו"ל לפרושי דהשתא לא תליא בתרועה כלל, אלא סברא הוא דקול פשוט הוי ט' טרומיטין, ועוד דהו"ל לגמ' למימר אימא סיפא כו' ולשון הגמ' וסידורה מוכיח דמימרא קמייתא דאביי קיימא כדמעיקרא.

תרועה, משא"כ בברייתא דמפורש (כ), וברמב"ן כתב דאשמועינן שכולן שוין, ולא נתפרש מאי ס"ד לחלק ביניהם.

בפלוגתת הרשב"א והראשונים אם בתשר"ת צריך להאריך בתקיעה יותר

יעו"י ברשב"א שהעיר ע"ד הראשונים ז"ל דאין להצריך שתהא התקיעה כתרועה שלאחריה, אפי' בתשר"ת, והיינו לשיטתו דשיעור תקיעה לא נקבע בגלל והעברת שתהא תקיעה כתרועה, אלא מסברא בעלמא דקול פשוט הוא ט' טרומיטין, דהא חזינן דלתנא דמתני' הוא כשלש תרועות, אבל הראשונים ז"ל פירשו דשיעור תקיעה כתרועה דוקא, ולכן הצריכו להאריך בתשר"ת יותר, [והרשב"א לא הזכיר כלל אפשרות דלמסקנא קיימא הא דאביי דמתני' דכולהו בבי קא חשיב עי"ש, ולכן נתקשה מנ"ל להצריך תקיעה כתרועה עי"ש], מיהו קשה במ"ש הרשב"א שאם האריך בשבר יאריך בתקיעה יותר, כדי שיהא ניכר שזו תקיעה, ובפשוטו כיון שהוא קול פשוט שלם, אינו נעשה שבר ע"י שמאריך בתקיעה הסמוכה, ולע"כ.

באורך השברים

בפיר"ח נראה דשברים ארכן ג"כ כטרומיט, אלא שמפסיק יותר בין טרומיט לטרומיט, ויש לפרש שזהו מ"ש בתשובת רה"ג הובא במגדל עוז דשלשה שברים כתרועה, פי' דשבר ארכו כטרומיט.

עוד הוספה לפו"ר ולע"כ בפנים רק ראיתי להטעים מה שנראה מסברא.

בפלוגתת המשנ"ב וחזו"א בשיעור כדי נשימה

נראה דלדעת מרן זללה"ה כדי נשימה הוא קו דק שעד שם נקרא כדי נשימה, ומשם ואילך יותר מכדי נשימה, וא"א להתייחס לקו המצומצם שאין אדם יכול לכוונו, ולפי דבריו פי' שתי נשימות היינו הפסק ניכר עד שלא יעבור מה שנקרא יותר

מכדי נשימה, ולדעת המ"ב כדי נשימה הוא שיעור רחב שמתחיל מהנשימה הקצרה עד הנשימה הארוכה בדרך בנ"א, [ולשבר האוזן נתפוס הענין בשניות, לדעת מרן זללה"ה עד שתי שניות מיקרי עד כדי נשימה, ולדעת המ"ב משנ"י אחת עד שלש שניות מיקרי כדי נשימה], ולפ"ז לא נחלקו על אותה נשימה, אלא דלדעת מרן ז"ל שאין שיעור רחב של כדי נשימה, א"כ עד הקו הדק שמבדיל בין כדי נשימה ליותר מכדי נשימה, מיקרי פחות מכדי נשימה ועד כדי נשימה, וגם הקו בדיוק אם הי' אפשר לצמצם מיקרי כדי נשימה, וכיון שלא נמסר שיעור אחר, ע"כ שכל הפסק הניכר הוי בכלל עד כדי נשימה, שהרי אין לנו מקום לחלק באמצע ולחשבו פחות מפחות מכדי נשימה, וכיון שהשיעור נמסר מהפסק כל שהוא הרי יש מרווח של שיעור חשוב עד מה שנקרא כדי נשימה, אבל לדעת המ"ב שנמסר שיעור רחב שנקרא כדי נשימה, ממילא יש שיעור מועט שא"א לקרותו כדי נשימה, וממילא גם שיעור הכדי נשימה מתרחב כיון שא"א לצמצמו, שהרי אינו מתחיל מהפסק כל שהוא, ונמצא שיסוד פלוגתת המ"ב ומרן זללה"ה היא בהגדרת הזמן הנקרא כדי נשימה, ויש זמן שנקרא לדעת מרן זללה"ה פחות מכ"נ ולדעת המ"ב כ"נ, וכענין המשל שנקטנו לעיל דלדעת המ"ב עד שניה אחת מיקרי פחות מכ"נ, ומשנ"י אחת עד שלש מיקרי כדי נשימה, ולדעת מרן ז"ל עד שתי שניות מיקרי פחות מכ"נ, ומשתי שניות ולמעלה מיקרי יותר מכ"נ, ולפ"ז אם עושין שיעור הפסק הניכר יוצאין ידי כל הדעות, דמיקרי כדי נשימה להמ"ב, ופחות מכדי נשימה לדעת מרן זללה"ה.

בשמע מקצת תקיעה בפטור ומקצתה בחיוב, ובשברים תרועה כח"ג

בענין שמע מקצת תקיעה בפטור ומקצתה בחיוב, יעו"י בטור סי' תקפ"ז ואינו תח"י ובתו' הרא"ש נראה דס"ל דסגי בשיעור

קול תרועה בלי שיעור המפסיק עד סופו, וצ"ע, ואפשר ששמיעת סרך קול ג"כ מהני.

וצריך להזהר שיתחיל התקיעה בקול שישמעו הרחוקים תחלתה יפה.

בפלוגתת הראשונים מהו החילוק בין שברים לתרועה

דעת העיטור הובא בטור סי' תק"ץ ונקט כן גם בדעת הרמב"ם דשיעור שבר טרומיט כמו תרועה, והחילוק ביניהם רק בהפסק שבין טרומיט לטרומיט, שבשברים מפסיק הרבה, וכ"כ בפי' ר"ח בגמ', אלא שר"ח כתב דשיעור תקיעה דתש"ת הוי טפי מתר"ת כיון שמשערין ג' שברים עם ההפסקים שתהא הפשוטה כנגדם, והטור בדעת העיטור והרמב"ם כתב ששיעור שניהם שוה, כיון דאזלינן בתר הקולות, ונקטו שהגונח מפסיק והמיייל אינו מפסיק.

ומזה בא הרמב"ן בשם הריצ"ג לאפוקי דאין ההפסק קובע את השבר לשבר, אלא הקול עצמו קובע, שהם יבבות ארוכות יותר כמו שהגונח מאריך בקול יותר מהמיייל שעושה קולות קצרים, אבל הדבר פשוט שאין לחבר קולות השברים זל"ז, ולא נסתפק בזה אדם מעולם, שהרי תר"ת בנפיתא אחת ג"כ הקולות מופסקים, וכל כל טרומיט שבתרועה.

ובשברים פשוטים בודאי יש הפסק, אבל בשברים שעושין או טו לפעמים מתחבר הטו של השבר הראשון עם האו של השבר השני, וצריך לזהר שלא למהר יותר מדאי דלא יתחברו, אע"פ שבשמיעת האדם נראה כשני שברים, מ"מ יש לחוש שהאוזן טועה מפני הניגון, מיהו בדרך כלל אם אין עושין אותן בחטיפה, יש הפסק.

בחוב, וטעם הפוסלים י"ל דתקיעה מתוך הפטור מתייחסת לפטור, ויש בזה פגם דכיון שהיא גוף אחד נמשך, הר"ז כנמשך מתוך הפטור, וחסר במעשה מצוה מחודש, ולפ"ז אין ללמוד מהתחיל בפטור לסיים בפטור, [מיהו י"ל דכולה חדא מלתא היא וחצי' בפסול], וכ"ש שאין ללמוד מזה לשמע מקצת תקיעה ויצא לחוץ, או שנכנס באמצע תקיעה, דכיון שכולה בחיוב מצד התוקע, סגי בזה ששמע מקצתה כשיעור, [וכ"נ מלשון הרמב"ן כ"ז א'], אבל הפוסקים כתבו להחמיר בזה, עמ"ב סי' תקפ"ז ס"ק י"ד ולע"כ בהוכחה מקול הברה אם שייך לחלק ביניהם.

ובשברים ותרועה ה' נראה דכיון שהקולות מופסקים אין מגרע מה שמקצתו בפטור, וראיתי בריטב"א שכתב דבירושלמי משוה ביניהם ובשם הרמב"ן כתב להכשיר, ואין הריטב"א תח"י כעת, אבל אפשר דיש להחמיר רק במקצתו בפטור, ולא בשמע רק מקצתו, וברמב"ן נראה דאף להירושלמי כשר, ולא פסל אלא בש"ת.

בלא שמעו קול אחד בתרועה

ומעשה באמצע התרועה שהי' קול אחד חלש ששמעוהו רק הקרובים לשופר, והי' חשש שהרחוקים לא שמעו, והי' ההפסק שאם לא הי' שום קול לא הי' מגרע התרועה שנפסקה לשנים, דבהפסק כדי קול אינו מגרע בתרועה מהירה, ויש לעי' אם צריך לחוש דהו"ל כלא שמעו סוף התרועה כיון שקול אחד לא שמעו, או"ד כיון שלפי מה ששמעו הרחוקים הי' קול תרועה בלי הפסק, אע"פ שהתוקע עשה תרועה של טרומיט נוסף, אין מגרע מה שהם לא שמעוהו, דסו"ס שמעוהו